

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ROMANISTIKY

**MOTÍVY BOCCACCIOVÝCH DIEL V SLOVENSKEJ
LITERATÚRE**

BAKALÁRSKA PRÁCA

V Nitre máj 2014

Autor: Karin Dobrovodská
Vedúca bakalárskej práce:
Mgr. Miriam Oravcová, PhD.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Karin Dobrovodská
Študijný program: taliansky jazyk a kultúra (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., externá forma)
Študijný odbor: 2.1.32 cudzie jazyky a kultúry
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Motívy Boccacciových diel v slovenskej literatúre

Anotácia: Úlohou práce je znázorniť adaptácie literárnych námetov Giovanniho Boccaccia v staršej slovenskej literatúre. Cieľom práce je dokázať na opakovaných motívoch z vybraných diel slovenských autorov, že čerpali z talianskej literárnej tradície.

Školiteľ: Mgr. Miriam Oravcová, PhD.
Oponent: prof. PhDr. Pavol Koprda, DrSc.
Katedra: KROM - Katedra romanistiky
Vedúci katedry: doc. PhDr. Eva Švarbová, PhD.
Dátum zadania: 01.10.2012

Dátum schválenia: 31.10.2012

doc. PhDr. Eva Švarbová, PhD.
vedúca katedry

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne a použila som len literatúru, ktorú uvádzam v zozname literatúry.

V Nitre 17. apríla 2014

.....
podpis autora

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rada pod'akovala vedúcej mojej bakalárskej práce
Mgr. Oravcovej, PhD., za odborné vedenie, za cenné rady a informácie, za poskytnutie
dôležitého materiálu a všetok venovaný čas.

V Nitre 17. apríla 2014

ABSTRAKT

DOBROVODSKÁ, Karin: *Motívy Boccacciových diel v slovenskej literatúre*. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa. Filozofická fakulta; Katedra romanistiky. Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Miriam Oravcová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár v odbore cudzie jazyky a kultúry (Bc.). Študijný program: Taliansky jazyk a kultúra. Nitra, 2014. 51 s.

Hlavnou témou bakalárskej práce je hľadanie a spracovanie motívov talianskeho spisovateľa Giovanniho Boccaccia v slovenskej literatúre. Práca je rozčlenená na šesť základných kapitol. V prvej kapitole je krátka charakteristika formovania slovenskej literatúry. Druhú kapitolu tvorí zhrnutie epických žánrov a mravoučnej a zábavnej prózy. Tretiu kapitolu tvorí analýza Boccacciovho myslenia v diele Dekameron, jeho názor na spoločnosť, lásku a prírodu. Štvrtá až šiesta kapitola je jadrom celej práce, obsahuje rozbor diela Dekameron a jeho porovnanie so slovenskými autormi, ktorí čerpali námety s talianskej literárnej tradície. Cieľom rozboru je poukázať na tieto motívy, navzájom ich medzi sebou porovnať a dokázať ich podobnosť. Z komparácie vyplýva, že v spomínaných dielach, predovšetkým v ústnej ľudovej slovesnosti, sa nachádzajú spoločné prvky. Vzhľadom na toto zistenie možno povedať, že Dekameron slúžil autorom staršej slovenskej literatúry ako podklad pri písaní prózy.

Kľúčové slová: novela, ľudová rozprávka, facécia, Boccaccio, Dekameron, humor, staršia slovenská literatúra.

ABSTRACT

DOBROVODSKÁ, Karin: *Themes of Boccaccio works in slovak literature*. [Bachelor thesis]. Constantine the Philosopher University. Faculty of Philosophy; Department of Romance Studies. Advisor: Mgr. Miriam Oravcová, PhD. Degree of professional qualification: Bachelor of foreign languages and cultures (Bc.). The study programme: Italian language and culture. Nitra, 2014. 51 pag.

The main topic of bachelor thesis is searching and adaptation of themes of italian writer Giovanni Boccaccio in slovak literature. Thesis are divided into six essential parts. The first chapter contains a short characteristics of formation of slovak literature. The second chapter discusses about the moral and amusing prose, and its summary. The third chapter is dedicated to analysis of thinking of Boccaccio in the work, his attitude to the society, love and nature. Chapters four to six are the heart of thesis - there is the analysis of work Decameron and its comparison to works of slovak authors, who draw ideas for the most part from italian literary tradition. The aim of analysis is to refer to these themes, to compare them and to prove their resemblance. From the comparison emerges, that in the mentioned works we can find the elements in common, especially in folk literature. Regarding to this knowledge, we can say that Decameron served to authors in older slovak literatre for basis to write a prose.

Key words: novella, folk fairy tale, witticism, Boccaccio, Dekameron, humor, ancient slovak literature.

RIASSUNTO

DOBROVODSKÁ, Karin: *I motivi delle opere del Boccaccio nella letteratura slovacca*. [Tesi di Laurea triennale]. Università di Constantino Filosofo. Facoltà di Filosofia; Dipartimento di romanistica, Consulente: Mgr. Miriam Oravcová, PhD. Il grado di qualificazione professionale: Laurea in lingue straniere e culture (Bc.). Programma di Laurea: Lingua e cultura italiana, Nitra, 2014. 51 pag.

Il tema principale della tesi di laurea triennale è quello di cercare e trattare adattamenti italiani dello scrittore Giovanni Boccaccio nella letteratura slovacca. La tesi è divisa in sei capitoli di base. Il primo capitolo tratta una breve panoramica della formazione nella letteratura slovacca. Il secondo capitolo contiene il riassunto della morale e della prosa divertente. Il terzo capitolo contiene l'analisi del pensiero di Boccaccio nel Decamerone, la sua opinione sulla società, l'amore e la natura. I capitoli dal quarto al sesto sono il cuore del lavoro, e trattano l'analisi dell'opera del Decamerone, il suo confronto con gli autori slovacchi, i quali traevano ispirazione dalla tradizione letteraria Italiana. Lo scopo dell'analisi consiste nell'indicare i risultati di queste ispirazioni, confrontarli tra loro e dimostrarne le somiglianze con la letteratura Italiana. Dalla comparazione risulta che nelle opere menzionate, soprattutto nella traduzione orale popolare, si ritrovano elementi comuni. In conclusione si può affermare che il Decamerone venne utilizzato in passato dagli autori della letteratura slovacca come base per scrivere la prosa.

Parole chiave: novella, fiaba popolare, facezia, Giovanni Boccaccio, Decamerone, umorismo, la letteratura slovacca nel periodo più remoto.

OBSAH

Abstrakt	
Abstract (v anglickom jazyku)	
Riassunto (v talianskom jazyku)	
Úvod	10
1. CHARAKTERISTICKÉ ČRTY SLOVENSKEJ LITERATÚRY	12
1.1 Formovanie slovenskej literatúry	12
2. EPICKÉ ŽÁNRE A PROZAICKÉ ÚTVARY, MRAVOUČNÁ A ZÁBAVNÁ PRÓZA	13
2.1 Rozprávka	13
2.2 Novela	13
2.3 Exemplá	14
2.4 Anekdoty a facécie	15
3. DEKAMERON	19
3.1 Boccacciov kritický pohľad na spoločnosť	20
3.2 Boccacciov realistický a antimoralitický postoj	21
3.3 Inteligencia a príroda	22
3.4 Lúboštné látky v Dekamerone	23
4. POROVNANIE DIEL NA ÚROVNI PODROBNÉHO OPISU	24
4.1 Od hlavy ryba smrdí a Dekameron	24
4.2 O záletníkovi s odstrihnutými vlasmi	25
4.3 Neposlušný synek všade nešťastlivý v svete	27
4.4 O žiarlivom manželovi	29
4.5 O jednom mlynárovi čo sa otelil	30
4.6 O záletníkovi ukrytom v sude	32
4.7 Zo žartu smrti nasledovala smrť a Gonella	34
4.8 O paničkách – husičkách	35
5. ĽUDOVÉ ROZPRÁVKY A DEKAMERON	36
5.1 Lstivá žena	36
5.2 O verné žene	37
5.3 Hus s jednou nohou	40
5.4 Ťažko skúšaná, trpiaca Griselda	41

5.5 O Tragickej láske	43
6. DIELA PO BOCCACCIOVI	45
6.1 Motív falošnej spovede	45
6.2 O hlúpom vlkovi a prefíkanej líške	47
Záver	49
Zoznam použitej literatúry	50

ÚVOD

Najstaršou formou šírenia príbehov je rozprávanie. Existujú príbehy, ktoré sú si podobné, ale vznikli nezávisle od seba. Majú spoločné motívy a charakteristiky postáv, avšak vyúsťujú do nového príbehu. Vynikajúce práce ohľadom tejto témy napísal doc. PhDr. Jozef Minárik, CSc. (1922-2008). Bol to Nestor slovenskej literárnej históriografie, prekladateľ z latinskej stredovekej literatúry, editor a dlhoročný vedecký pracovník Slovenskej akadémie vied (SAV) (1953-1967). Neskôr pôsobil ako vysokoškolský pedagóg na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1967-1989). Svoje dlhoročné hĺbkové sondy zo žánrovej problematiky a poetiky staršej slovenskej literatúry zúročil v synteticky koncipovanom triptychu *Stredoveká literatúra* (1977), *Renesančná a humanistická literatúra* (1985) a *Baroková literatúra* (1984). Bohatá bola aj Minárikova edičná činnosť. Sprístupnil literárne dielo mnohých významných autorov a zostavil pútavé príbehy autorsky známych i anonymných literárnych textov IX-XVIII storočia. Veľmi dôležitým zdrojom pri písaní mojej bakalárskej práce boli práve jeho diela. Minárik taktiež prispel rôznymi štúdiami, odbornými prekladmi a článkami do učebníc od základných škôl až po univerzity. Jeho štúdie: *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco* a *Motivi italiani nella letteratura aneddotica slovacca Barocca e Postbarocca* sú uverejnené v knihe *Medziliterárny proces IX.- Italoslovaca* od profesora Koprdu a kol.

Cieľom mojej bakalárskej práce je na základe štúdií, poskytnutých prameňov a dostupnej literatúry nájsť podobné motívy diel od Giovanniho Boccaccia v staršej slovenskej literatúre, pričom sa zameriavam predovšetkým na dielo *Dekameron*. V prvej časti sa venujem krátkej charakteristike vývoja stredovekej literatúry, ktorá sa vyznačovala v období rokov 800 – 1780 rozsiahlym šírením zábavných literárnych žánrov, medzi ktoré zaraďujeme predovšetkým anekdoty a facécie. V druhej časti sa venujem definícií základných pojmov použitých v mojej práci ako sú rozprávka, novela, exemplá a iné. Tretia časť je venovaná zbierke noviel *Dekameron*. V skutočnosti totiž autor, aj keď to priamo nenapísal, mal cieľ oveľa vyšší než len vytvoriť dielo čisto zábavné a humoristické. Objasňujem čitateľovi autorove základné postoje, ktoré vyjadrujú celý spoločenský ideál a podmieňujú zorný uhol jeho pohľadu na spoločnosť, prírodu a lásku. Štvrtá časť práce je venovaná detailnému obsahu vždy dvojici diel. V tomto rozsahu je najviac zrejmé, ako sa v celej dĺžke diela navzájom prelínajú motívy,

zápletky, vlastnosti postáv a ako sa tvorí nové vyústenie a príbeh. V piatej časti mojej práce porovnávam slovenské rozprávky a Boccacciove novely tak, že pri každej dvojici diel alebo viacero uvedených diel udávam spoločné motívy, ktoré opisujú charaktery a vlastnosti hlavných postáv. Opisujem postupne motívy, sujet, vyústenie deja a fabulu v poradí, aby som priblížila spôsob, akým sa použitie rovnakých motívov a sujetu podieľalo na vytvorení nového slovenského príbehu. Poslednú časť jadra práce som krátko venovala autorovi Pietrovi Aretinovi, ktorý žil neskôr ako Boccaccio, a u ktorého môžeme taktiež nájsť podobnosť motívov jeho diela *Necudné rozhovory* a slovenských ľudových rozprávok.

1. CHARAKTERISTICKÉ ČRTY SLOVENSKEJ LITERATÚRY

Staršia literatúra má okrem všeobecných znakov aj svoje špecifické črty. V staršej literatúre sa dlho odrážal feudálny spôsob života a náboženský svetonázor. Na jej ideovú a formálnu podobu mala vplyv spoločenská, kultúrna a duchovná nadvláda cirkvi. Mnohé literárne žánre slúžili náboženským cieľom. Biblia sa stala najväčšou literárnou autoritou, jej ideovým, tematickým, motivickým a štylistickým prameňom a vzorom. Spisovatelia podopierali svoje myšlienky, výroky a tvrdenia rôznymi biblickými citátmi. Autorova osobnosť stála v úzadí a až do humanizmu prevažovala anonymita literárnych diel. V literatúre sa kládol veľký dôraz na poznávaciu a náučnú funkciu. Veľmi dlho vládol synkretizmus, t. j. splyvanie umeleckej a vecnej literatúry a literárnych druhov.¹

Synkretizmus náboženských a svetských elementov sa začína v niektorých literárnych žánroch narúšať, najmä v latinskej vegantskej poézii (ľúbostné, pijanské a satirické piesne a veršované spory), satirickej próze (pamflety, paródie, satiry), mravoučnej a zábavnej próze (exemplá, anekdoty, bajky, facécie, poviedky a cestopisy).²

1.1 Formovanie slovenskej literatúry

Slovenská literatúra sa vyznačovala v období rokov 800 – 1780 rozsiahlym šírením zábavných literárnych žánrov, medzi ktoré zaraďujeme predovšetkým anekdoty a facécie. Ich pôvod môžeme nájsť najmä v európskej literatúre, vrátane talianskej. Námety, látky, ale tiež celé príbehy, anekdoty a facécie sa kopírovali zo stredovekej literatúry priamo, alebo sa do stredovekých pamiatok dostali pomocou písomnej a ústnej tradície. V slovenskej literatúre boli zaznamenané v rozmanitej intenzite a v rôznych obdobiach. V menšej miere sa vyskytovali v období starovekej literatúry (800 -1500), pravidelnejšie v období renesancie (1500 – 1650) a najčastejšie v baroku (1650 – 1780) a v ostatných rokoch (1780 – 1850).³

¹ MINÁRIK, *Dejiny slovenskej literatúry, staršia slovenská literatúra (800-1780)*, 1985. s. 5

² MINÁRIK, *Renesančná a humanistická literatúra, svetová, česká, slovenská*, 1985. s. 21

³ MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al., *Medziliterárny proces IX-Italoslovaca*, 2011. s. 244

2. EPICKÉ ŽÁNRE A PROZAICKÉ ÚTVARY, MRAVOUČNÁ A ZÁBAVNÁ PRÓZA

2.1 Rozprávka

Rozprávka je epický žáner ľudovej slovesnosti s rozmanitou tematikou. Najčastejšie sa delia na fantastické, démonologické, historické, realistické, satirické, rozprávky legendy a rozprávky o zvieratách. Medzi najstaršie sa zaraďujú rozprávky fantastické, démonologické a o zvieratách – majú najbližšie k ľudovej mytológii. Vo fantastických rozprávkach medzi postavami vystupujú aj nadprirodzené bytosti (drak, ježibaba, čiernokňažník), rozprávkové postavy s čarovnými predmetmi (napr. čarovný prútik) zdolávajú rôzne prekážky, ktoré im do cesty k cieľu kladú zlé sily. Príbeh fantastických rozprávok sa vo všeobecnosti zakladá na boji dobra a zla. Tento princíp sa prejavuje na všetkých rovinách (fabula⁴, postavy, kompozícia, štýl...). Démonologické rozprávky sú podobné fantastickým, lenže v nich vystupujú démonické postavy (čerti, víly, zmoky, svetlonosi, škriatkovia a pod.). Rozprávky o zvieratách sú tiež veľmi starobylé. Vyznačujú sa tým, že v úlohe hlavných postáv v nich vystupujú zvieratá. Postupne sa však do nich dostával alegorický prvok, takže významovo začali splývať s bájkami.

Svet, zobrazovaný v tradičných ľudových rozprávkach, je vzdialený od reality, je taký, o akom sa oddávna snívalo, taký, aký by mal byť – dobrý a spravodlivý. A preto všetko, čo bolo v rozpore s ideálnymi predstavami ľudu, bolo v rozprávkach buď prikrášľované, alebo naopak, trestané.⁵

2.2 Novela

Pojem Novela (tal. novella = novinka) patrí medzi stredne veľké epické žánre a zaraďuje sa do talianskeho obdobia renesancie. Za tvorcom tohto žánru sa považuje Giovanni Boccaccio v jedinečnom diele *Dekameron*, zbierke celých sto noviel. Je to taký prozaický útvar, v ktorom ide o krátky, uzavretý, jednorázový príbeh s menším

4 Fabula- (lat. Fabula = baj, povest') v preklade znamená rozprávanie. Je to prirodzený sled dejových prvkov v umeleckom texte založený na časovej postupnosti. Priamou realizáciou deja v texte je sujet, ktorý vzniká na podklade fabuly. Dá sa rekonštruovať až po prečítaní celého diela, lebo v umeleckom texte často dochádza k prelínaniu časových rovín.

5 HARPÁŇ, *Teória literatúry*, 2004. s. 238

počtom postáv. Týmto skutočnostiam sa prispôsobili i ďalšie zložky kompozície textu: jednoduchý sujet⁶, chronologický sled udalostí a pomerne úzky priestor, v ktorom je situovaný dej. V slovenskej literatúre zažívala novela najväčší rozmach najmä koncom IXX. storočia. Medzi najvýznamnejšie znaky novelistickej tvorby patrí detailné zobrazenie konania a správania ľudí, ktorí sú závislí a obmedzení na jeden určitý čas. V texte sa využíva najmä neutrálny prozaický štýl a často stúpa dramatickosť a napätie deja, ktoré vyústia do prekvapivého záveru. Autor má s príbehom určitý zámer na základe rozporu postáv. Dochádza tu taktiež ku kritike, irónii a k využívaniu kontrastov.⁷

2.3 Exemplá

Sú to krátke epické žánre, ktoré mali v stredoveku za úlohu spetrovať kázne. Najčastejšie sa realizujú formou anekdot, facécii, bájok a poviedok. Mnohé sa do domáceho jazyka dostali prostredníctvom kazateľov a v tomto prostredí sa stali základom niektorých zábavných prozaických žánrov. Medzi ne patria humoristické, dobrodružné rozprávky a poviedky.⁸

Motívy exempli sa najčastejšie krížili s rôznymi rozprávkovými látkami. Zaujímavá je prastará ľudová rozprávka o troch grošoch, ktorá rozpráva o chudobnom človeku a nechápavom kráľovi. Jedného dňa šiel sám kráľ po ceste a opýtal sa chudobného človeka, ktorý kopal priekopy, koľko dostáva za takú ťažkú prácu. Muž odpovedal, že iba tri groše a z nich ešte jeden groš vracia, druhý požičiava a z tretieho žije on sám. Kráľ si hneď spomenul na svojich dvanástich radcov, ktorí sa stále sťažujú, že nemajú z čoho žiť aj keď im dáva stále väčšiu plácu. Rozhodol sa, že im dá hádanku, ale zakázal mu, aby ju radcom prezradil, kým neuvidí kráľov obraz. Potom daroval sedliakovi za hrst dukátov a odišiel domov. Zavolať si radcov a povedal im, že v krajine žije jeden človek, ktorý má na deň tri groše a ešte z tých jeden vracia, druhý požičiava a iba z tretieho žije sám. Ak mu nepovedia, ako je to možné, dá ich z krajiny vyhnat'. Keď radcovia našli tohto človeka, presviedčali ho, aby im povedal ako je to s tými troma grošmi. Nakoniec sa sedliak nechal prehovorit'. Vytiahol z vrecka dukát, na ktorom bola

6 Sujet- (franc. suz  = predmet) z pлетka, prepletenie motívov väzbami. Opiera sa o rozvetven  udalosť, čiže o príbeh, ktorého ťažisko nespočíva v jednej ur ujovej epizode, ale ide o udalosť, ktor  si vyžaduje od postáv  cast' v rovnako dôležitých epizodach.

7 SLOBODNÍK, *Cesty k próze*, 1981. s. 260-262

8 MINÁRIK, *Stredovek  literatúra, svetov ,  esk , slovensk .*, 1977. s. 195 - 196

podobizeň kráľa a radcom prezradil svoju hádanku. Keď radcovia kráľovi na hádanku odpovedali, myslel si, že ho chudobný muž zradil. Dal si ho zavolať a keď mu muž vysvetlil svoje dôvody s mincou a kráľovskou podobizňou na nej, hneď pochopil. Múdrosť a vtip chudobného človeka nakoniec zvíťazili.

Spôsob prenikania stredovekých motívov do ľudových rozprávok je veľmi zložitý, pretože texty rozprávok sa zapisovali až od druhej polovice XVIII. storočia. Väčšinou neprenikali priamo z písaných literárnych predlôh, ale rôznymi nepriamymi cestami, ktoré súviseli hlavne s ústnou tradíciou.⁹

Medzi ďalšie známe exemplá patrí zbierka poviedok *Historia septem sapientum* – *História o siedmych mudrcoch* (polovica XV. storočia), ktorá predstavuje odpis západoeurópskej latinskej verzie *Pontiana*. Obsahuje poviedky napríklad o prefikanej mladej žene, o okabátenom starom mužovi a studni, o dvoch verných priateľoch, o vdove a o zlodejovi vo veži.

Zbierka exempliel Arnolda z Lüttichu *Alphabetum narrationum* – *Abeceda poviedok*, sa zachovala v odpise levočského kazateľa a farára Bartolomeja z Münsterbergu pod titulom *Liber exemplorum secundum ordinem alphabeti* - *Kniha príkladov podľa abecedného poriadku* (1448). Varianty niektorých poviedok sa u Bartolomeja zanechali aj v exemple od Tomáša Chantimpré - *Bonum universale de proprietatibus apum* – *Všeobecný úžitok z vlastností včiel* (1448).

Zbierka exempliel *Gesta Romanorum* – *Rímske príbehy*, (polovica XV. storočia) obsahuje odpis stosedemdesiatjeden exempliel z latinskej zbierky *Gesta Romanorum* (XIII. a XIV. storočie) ide príbehy prefikáných neverných žien, o odplate hada za dobré zlým, o kováčovi Fokovi a o cnostnej Lukrécii.

Prameňom exempliel bola aj zbierka legiend Jakuba de Voragine *Legenda aurea* – *Zlatá legenda* (začiatok XV. storočia).

Vo funkcií exempliel napokon vystupujú antické bájky a poviedky, ktoré sa zapisovali aj samostatne *Fabulae Esopi* – *Ezopove bájky* (1422), *Historiola Lucrecie* – *Príbeh o Lukrécii* (XIV. storočie).¹⁰

9 MINÁRIK, *Stredoveká literatúra. svetová, česká, slovenská.*, 1977. s. 261 - 166

10 MINÁRIK, *Dejiny slovenskej literatúry, staršia slovenská literatúra (800-1780)*, 1985. s. 52 - 54

2.4 Anekdoty a facécie

Anekdoty a facécie patria do zábavnej prózy. Môžeme sa v nich stretnúť s naturalistickým a erotickým lascívnym humorom. Humor je vybudovaný na základe nedorozumenia, na zosmiešnení tradičných náboženských posvätných hodnôt a najmä na vtípných výrokoch a odpovediach.¹¹ Anekdoty, facécie a žartovné historiky čerpajú z každodenného, všedného života a zo slovenského i cudzieho prostredia. Spracúvajú prevažne neznáme látky, ktoré pochádzajú z cudzích prameňov (pravdepodobne z nemeckej literatúry). Vyzdvihujú najmä vtípnosť, vynachádzavosť, duchaplnosť a šikovnosť príslušníkov duchovného rádu, ale nechýba im ani zosmiešňovanie duchovenstva. Sú zapísané predovšetkým v zborníkoch.

V anekdotách a facéciách z panského prostredia ide najmä o zosmiešnenie pánov vtípnymi výrokmí a odpoveďami služobníctva. Z kňazského prostredia, ktoré je najpočetnejšie, sa kňazi, farári a rehoľníci vykresľujú ako kladné alebo záporné postavy. V prvom prípade sa vyzdvihuje ich vtípnosť v rámci klerickej profesie a najmä vo vzťahu k laikom. V druhom prípade sa dostávajú do smiešnych, erotických lascívných situácií alebo ich zosmiešňujú charakterové nedostatky a nevhodné správanie. V anekdotách a facéciách z meštianskeho prostredia sa zväčša robí posmech z neogabanosti a hlúposti mešťanov. Z ľudového prostredia, ktoré sú po kňazských najpočetnejšie, zabávajú predovšetkým víťazstvom ľudového umu a dôvtipu nad pánmi. Z rodinného prostredia si berú na mušku zlé, hlúpe a najmä neverné ženy, pričom obyčajne ide o erotické lascívne látky, neraz boccacciovské. V anekdotách a facéciách z cigánskeho prostredia sa robia žarty z prostoduchých cigánov, ale zároveň sa vyzdvihuje aj ich ostrovtip.

Medzi najznámejšie zborníky patria *Kúsky klerikú pro zábavku laikú* (druhá polovica XVIII. storočia?), ktorý obsahuje zápisy najmä kratších anekdot, facécií a žartovných historiek zo života duchovných, ktoré majú zabávať svetských ľudí.

V zborníku *Lajster všelijakých kratochvilných historií v sebe obsahujúci* (vznikol po roku 1790, ale texty má staršie) sú veľmi krátke zápisy kratochvilných historií vážneho obsahu, ale najmä anekdot a facécií predovšetkým z každodenného, obyčajného života a slovenského prostredia.

V zborníku *Ostrovtipné nápady a veliké cigánství i hádky* (koniec XVIII.

¹¹ MINÁRIK, *Baroková literatúra, svetová, česká, slovenská*, 1984, s. 297

storočia?) sú prevažne príbehy z každodenného života a zo slovenského i cudzieho prostredia. Spracúvajú sa v nich staršie i novšie látky z tradičných okruhov alebo z tradičných spoločenských prostredí, napríklad z kňazského, rodinného, ľudového, cigánskeho a zlodejského. Látky z ľudového prostredia predstavujú typ šibalských látok. Zvláštny dôraz sa kladie na naturalistický a erotický lascivný humor boccacciovského charakteru.

Zborník Jána Dlabáča *Historie, príbehy a príklady z mnohých historikův zhromaždené a k mnohému naučení potřebné* (1754- 1758) obsahuje náboženské a svetské exemplá, ktoré sú zoradené do cyklov. Niektoré z nich majú charakter krátkych vážnych alebo žartovných poviedok.¹²

Umelecké úsilia v oblasti tvorby pololudovej poézie najdôslednejšie realizuje zborník Jána Sekáča *Laskavé karhání smíšnopochabých svetských mravův* (1800). Obsahuje stoštrnásť zveršovaných príbehov, anekdot a ezopických bájok, ktoré predstavujú prameň poznania zábavných tém kolujúcich medzi všetkými vrstvami nášho obyvateľstva v ústnom alebo rukopisnom podaní.¹³ Sú to príbehy o významných historických osobnostiach, o jednoduchých aj vznešených ľuďoch, žartovné historiky o rehoľníkoch a kňazoch, poviedky zo života rôznych spoločenských vrstiev, boccacciovské erotické žartovné poviedky.¹⁴

Knihá Jozefa Ignáca Bajzu *Veselé účinky a rečení* (1795) je zbierkou krátkej zábavnej, humoristickej prózy. Spoločenské a sociálne prostredie, do ktorého Bajza zarámoval dej anekdot, facécií a humoristických poviedok, je len hmlisto načrtnuté. Väčšinou ide o presne vymedzené prostredie, ktoré sa týka nižších, najmä stredných a vyšších vrstiev a ich spoločensko - sociálneho zaradenia a profesií.

V anekdotách, facéciách a humoristických poviedkach ide zriedkavo o samoúčelný humor. Prevažuje v nich najmä morálna idea, ktorá je však vyjadrená nenásilne a nevtieravo, hlavne zdôraznením a vysmiatim mravných nedostatkov. Predmet výsmechu predstavuje veľmi pestrý register morálnych chýb (napríklad nespravodlivosť, klamstvo, poverčivosť, žgrolšstvo, chamtivosť, dôverčivosť, nafúkanosť, ženská zloba, zlodejstvo, naivnosť a hlúposť). Výsmech mravných defektov sa spája so spoločenskou a sociálnou kritikou, ktorá je zameraná proti duchovenstvu, meštianstvu a predovšetkým proti pánom. Postoj k ľudu je demokratický.

12 MINÁRIK, *Dejiny slovenskej literatúry, staršia slovenská literatúra (800-1780)*, 1985. s. 322 - 324

13 FORDINÁLOVÁ, *Staršia slovenská literatúra*, 2009. s. 135

14 ANTOŇÁK, et al. *Rukoväť literatúry*, 1998. s. 17

Bajza ho berie pod ochranu a sympatizuje s ním. Humor je vybudovaný na charakterovej a situačnej komike a najmä na slovnej komike žartovných výrokov.

Medzi priame pramene Bajzovej knihy patrí pravdepodobne antická zbierka žartov a anekdot a facécií - *Smejúci sa Demokritos (Demokritus ridens)*.

Väčšina humoristických poviedok pochádza z ťažko zistiteľných cudzích alebo domácich prameňov. Anekdotický charakter majú aj Bajzove hádanky (stodevätnásť hádaniek v tridsiatich siedmych oddieloch). Ide o krátke dvojvetné hádanky založené na otázke a odpovedi. Tematicky čerpajú z biblických a náboženských predstáv, ale aj z ľudového prostredia a každodenného života.¹⁵

¹⁵ MINÁRIK, *Baroková literatúra, svetová, česká, slovenská*, 1984. s. 299-300

3. DEKAMERON

„*con risa trapassare*“ (tretia novela tretieho dňa v *Dek.*) - „*so smiechom prechádzať*“. Tieto slová by mohli byť mottom Boccacciovho *Dekameronu*.¹⁶

Je to klasické dielo renesančnej literatúry, ktoré vyniká predovšetkým rozprávačským umením. Svojou umeleckou hodnotou ovplyvnilo ďalší vývin talianskej i svetovej literatúry. Sedem dievčat a traja mládenci odídu z Florencie na vidiek zo strachu pred morom, ktorý postihol Európu. Počas desiatich dní si títo mladí ľudia rozprávajú rôzne príbehy. Každý deň začína rozprávať niekto iný krátkou charakteristikou témy. Jednotlivé rozprávania sa končia ponaučením, nejakým vyjadrením alebo skvelou pointou. Morálnym posolstvom diela sú príbehy desiateho dňa, ktoré spracúvajú tému priateľstva a veľkej lásky. V týchto sto novelách Boccaccio použil antické, orientálne a aj súčasné námety.

Toto svoje najzávažnejšie dielo začal písať Giovanni Boccaccio (1313 - 1375) v roku 1348 podľa niektorých vo Forlí, podľa druhých na zámku v Montefugone neďaleko Florencie, podľa iných napokon vo vzdialenom Neapole. Dalo by sa predpokladať, že v tragickom ovzduší moru i rokov, ktoré nasledovali po jednej z najhroznejších epidémií, aké prežila stredoveká Európa, vznikne kniha smutná, ale práve naopak, vznikla kniha opačného charakteru. Je úsmevná, plná humoru, vtipu a občas samopašného, ba až klzkého žartu. Práve toto jeho dielo sa stalo významným medzníkom talianskej a vôbec európskej umeleckej prózy.

Novela, ako literárny žáner, bola známa oveľa dávnejšie pred Boccacciom. Medievalisti vedia, že tento literárny útvar sa vyvinul v stredoveku a bol veľmi obľúbený, ako o tom svedčia aj latinské a v národných jazykoch písané zbierky poviedok, rozprávok, anekdot. Francúzsko malo svoje povestné fabliaux od XIII. storočia a Taliansko malo už asi 80 rokov pred Boccacciom svoje *Novellino*, zbierku celých sto starodávnych noviel (*cento novelle antiche*), z ktorých viaceré si zachovali svoju zaujímavosť až dodnes. Boccaccio tento starý francúzsko – taliansky novelistický fond dobre poznal a pri písaní jednotlivých poviedok pre svoj *Dekameron* sa nimi priamo inšpiroval. Preberal z nich nielen motívy a konštrukčné postupy, ale celé fabuly až do takej miery, že možno hovoriť o „refaçons“ starých látok, o ich novom

16 FELIX, *V sprievode majstrov*, 1988. s. 131

spracovaní.¹⁷

Boccaccio sa tiež výrazne inšpiroval Dantom Alighierim (1265 – 1321), ktorého veľmi obdivoval, a ktorého poézia ovplyvnila celú jeho tvorbu. Danteho myšlienky a priame formulácie môžeme spozorovať najmä v dielach pred *Dekameronom*, ako napríklad v skladbe *L'amorosa visione* (1341-1342) a *Il Ninfale d'Ameto* (1341-1345).¹⁸

3.1 Boccacciov kritický pohľad na spoločnosť

V *Dekamerone* sa nachádza veľa postáv a zo všetkých spoločenských vrstiev. Sú medzi nimi králi, dvorania, opáti, mnísi, svetskí kňazi, mešťania, kupci, ženy z vysokých kruhov, ale aj ženy z ľudu, ľud robotný i nerobotný, ľudia múdri i hlúpi, šibalskí i naivní a mnoho iných. Takí, akí sa vyskytovali vo všetkých spoločenských triedach a skupinách jeho doby vo všetkých krajoch Talianska a akí sa nachádzajú dodnes aj v iných krajinách.

V skutočnosti autor *Dekameronu*, aj keď to priamo nenapísal, mal cieľ oveľa vyšší než len vytvoriť dielo čisto zábavné a humoristické. Nechcel vytvoriť knihu, ktorou by slúžil len zábave dámskej spoločnosti. Boccaccio sa mení na veľkého kritika spoločnosti svojej doby, ktorá sa stáva hlbšou, podpovrchovou témou celého *Dekameronu*. Predmetmi jeho kritiky boli pokrytecká morálka, povery, pretváрка, svätuškárstvo, ľudské komedianstvo. A hroty Boccacciovej satiry smerovali proti tým istým osobám ako hroty všetkých stredovekých satír, v prvom rade proti predstaviteľom monarchálneho a svetského kléru.¹⁹

Boccaccio priniesol do literatúry životný pocit a hlavne názory. Zároveň je však vzdelancom, no postupne sa proti svojej triede začal čoraz viac búriť. V jeho listoch i v umeleckých dielach, napísaných pred *Dekameronom* i po ňom, sa dajú nájsť mnohé výpady proti chamtivosti, pažravosti, lakomstva a hlúposti bohatnúceho a zbohatlíckeho mešťianstva, proti všetkej tej honbe za peniazmi, ktorá túto spoločnosť charakterizovala. Obraz florentského mešťianstva, ktorý načrtol v diele *Elégia di Madonna Fiammetta* (1343-1344) je viac ako pochmúrny. Vidí toto krásne mesto plné nadutého, závistlivého a lakomého ľudu. Vidí ho roztrieštené mienkami, vnútornými spormi a na každom

17 FELIX, úvodná štúdia in BOCCACCIO, G., *Dekameron*, 1980. s. 7-10

18 FELIX, *Dve románske fresky*, 1973, s. 15

19 FELIX, úvodná štúdia in BOCCACCIO, G., *Dekameron*, 1980. s. 12-13

kroku nachádza rozpor medzi veľkolepými rečami, zbabelými skutkami a všade naokolo badá korupciu, klamstvo a podvody. A podobne písal o Florencii aj vo svojej drobnejšej poézii. V niektorých lyrických básňach priam kričal odporom k tomuto mestu, v ktorom „*zmizla všetka cnosť, vyhasla statočnosť, a v ktorom sa každý usiluje len podchádzať pod ťarchou zbohatnutia*“. (Rime. XCIII) Takéto poznanie skutočného stavu florentského meštianstva našlo svoj obraz aj v *Dekamerone*: „*nášho mesta, kde je viac šalbciarstva než lásky či viery*“ (tretia novela tretieho dňa v *Dek.*). Najsilnejší v spoločenskej kritike je však Boccaccio tam, kde pracuje svojou skrytou iróniou. Tá sa nachádza najmä v novele o bohatom kupcovi Landolfovi Ruffolovi: tento boháč sa stane po finančnom úpadku námorným lúpežníkom, nadobudne veľký majetok a napokon sa vráti ako boháč do rodného mesta a tam vraj: „*bonorelmente visse alla fine*“ - „*žil vo všeobecnej úcte až do konca*“ (štvrtá novela druhého dňa v *Dek.*).

V slávnej novele o Ciappellettovi (prvá novela prvého dňa v *Dek.*) vyrozprával historku pokrytca a podvodníka, ktorý vedel ešte aj na smrteľnej posteli tak klamať a pretvarovať sa, že ho napokon po smrti vyhlásili za svätého. Satirický hrot tejto novely mieril hlavne na ľudskú hlúposť.

Kritický a satirický ráz *Dekameronu* svedčí o tom, že tu ide o dielo zložitú. Jeho hlavným cieľom v ňom boli zábavnosť, žarty a veselé výmysly, ale tajil aj hlbší zmysel. Z *Dekameronu* zneli príkazy: žiť podľa prírody a prirodzenosti, žiť podľa rozumu a žiť s čistými úmyslami.²⁰

3.2 Boccacciov realistický a antimoralistický postoj

Na rozdiel od prevažnej časti starších noviel v jeho novelách nemalo ísť o moralizovanie, karhanie či naprávanie svetských chýb, ale len o pobavenie, o obveselenie rozprávaním, ako sa vyjadri autor ústami svojho Dionea: „*...sme tu preto, aby sme sa obveselili rozprávaním*“. (štvrtá novela prvého dňa v *Dek.*)

Boccaccio síce preberal zo starého novelistického fondu námety a fabuly, no do svojich noviel, ako básnik obdarený neobyčajne prenikavým pozorovateľským darom, uvádzal živé postavy. Také, aké poznal z vlastnej skúsenosti a na aké nevedel zabudnúť. A tak do jeho noviel vnikol sám život a predovšetkým humoristicko - komický aspekt

20 FELIX, *Dve románske fresky*, 1973, s. 35 - 43

života.²¹ V *Dekameron* sme predovšetkým vo svete skutočnom. V celom jeho diele, veci i ľudia, príroda i krása, muž i žena existujú len v reálnej rovine. Nachádza sa tu celá spoločnosť ako šľachtic i kupec, kňaz i mních, inkvizítor i bankár, pekár i maliar, mešťan i sedliak, boháč i chudák a najmä nespočetne veľa žien. Všetko je znázornené veľmi verne. Boccaccio sa usiloval o to, aby podal človeka a veci tak, ako skutočne na svete vyzerali. A v celom *Dekameron* zámerne nechce svetské chyby naprávať, ani ľudí karhať, ale chce sa na nich len zabávať.²²

3.3 Inteligencia a príroda

Rozum a príroda sú dve kľúčové slová *Dekameronu*. Vyjadrujú autorov celý spoločenský ideál a podmieňujú zorný uhol jeho pohľadu na spoločnosť. Čo bolo protirozumové a protiprírodné, neváhal zosmiešňovať humorným úsmevom alebo výsmešným smiechom. Renesancia priniesla základnú dôveru v prírodu ako učiteľku morálky a v rozum ako učiteľa pravdy. Znamenalo to racionalizovanie sveta, hodnotenie ľudských javov novým spôsobom, nie podľa dogmatických predpisov, ale skutočne „secundum rationem“ a „secundum naturam“. V tomto ohľade bol Boccaccio predchodcom veľkej renesančnej revolúcie v cítení a myslení človeka a aj v hodnotení človeka a sveta.²³

Dekameron je celý pretkaný odvolávaním sa na prírodu. „Príroda je silnejšia než všetko poučanie“ (úvod k štvrtému dňu v *Dek.*). Podobne často sa Boccaccio odvoláva na rozum a rozumnosť. Príroda je podľa jeho slov múdra a rozvážna. Rozum je mierou životných radostí, veselosti a zábavy. Hneď v úvode *Dekameronu*, ešte v čase moru, Pampinea radí svojim družkám, aby odišli pred morom na vidiek a pritom povie takéto slová: „odobrali by sme sa počestne na svoje vidiecke sídla, ktorých máme každá hodne, a tam by sme sa oddávali radostiam, veselosti a zábave, pokiaľ by to bolo možné, pričom by sme nijako neprekročili medze rozumu“ (úvod k štvrtému dňu v *Dek.*). Na celú tú ľudskú komédiu sa pozerá predovšetkým z hľadiska prostého zdravého ľudského rozumu.²⁴

21 FELIX, úvodná štúdia in BOCCACCIO, G., *Dekameron*, 1980. s. 12

22 FELIX, *Dve románske fresky*, 1973, s. 25 - 27

23 FELIX, úvodná štúdia in BOCCACCIO, G., *Dekameron*, 1980. s. 14

24 FELIX, *V sprievode majstrov*, 1988. s. 134 - 135

3.4 Ľúbostné látky v Dekamerone

Tieto látky sú zastúpené najčastejšie. Nachádzame tam všetky aspekty lásky a tiež všetky aspekty milovania. Sú to novely, v ktorých sa píše o láske najčistejšej, zmyslovo neroztúženej, takmer totožnej s romantickým snom. Tiež novely o láske priamo vyvádzejúcej človeka zo stavu animálnosti, prebúdajúcej nielen cit, ale aj intelekt. O láske obetavej, poslušnej až na hranice nemožností, pokorenej až do absurdna, vernej až za hrob. „*Láska, príčina všetkého môjho dobra, všetkej nádeje a všetkého radostného účinku*“ (záver druhého dňa v *Dek.*), tak spieva o láske Boccaccio ústami svojej Pampiney. Oproti tomu, sú tu aj novely o milovaní, o láske – vášni, zmyselnej a zmyslovej, idúcej bezohľadne len a len za telesnými cieľmi. A či už Boccaccio píše o láske takej alebo onakej, nikdy to nie je v jeho poňatí sila metafyzická, ktorá by hýbala slnkom a inými hviezdami ako láska v poňatí Danteho. Ak láska u Boccaccia niečím hýbe, tak hýbe len ľuďmi, a to ako celkom prirodzená a prírodná sila. Podlieha jej starý aj mladý človek a nikto jej nedokáže odolať. Na túto tému neodolateľnej sily lásky napísal viac noviel najrôznejšej povahy. Žartovných i groteskných, lascívnych i vážnych, dramatických i melodramatických. Človeka, ktorý podľahol osudovej sile lásky a zhrešil, neodsudzuje, ale vzhliada naň s najväčším pochopením a zhovievavosťou. Telesný akt preňho znamená prirodzené vyvrcholenie lásky. Ak žena túži po mužovi, je to prirodzený hriech. Boccaccio tiež vyslovuje presvedčenie, že zotrúvanie v tomto prirodzenom hriechu je celkom zlučiteľné so ct'ou ženy i muža a vôbec pochybuje, že ide o nejaký hriech. Jeho Ghismonda, ktorá sa milovala s Guiscardom, zostáva jednou z najšľachetnejších postáv z celého *Dekameronu*. Je presvedčená, že jej česť zostáva neporušená napriek tomu, že žije a naďalej hodlá žiť v smrteľnom hriechu.²⁵

25 FELIX, *Dve románske fresky*, 1973. s. 27 - 33

4. POROVNANIE DIEL NA ÚROVNI PODROBNÉHO OBSAHU

Motívy z Boccacciovho *Dekameronu* sa v staršej slovenskej literatúre presadzovali v umelej, polouľudovej a ľudovej tvorbe. Získavali rozličné motivické a dejové formy. Z motivických podôb išlo o ďaleké reminescencie na jednotlivé témy, využitie jedného hlavného námetu, alebo niekoľkých základných motívov. Zo sujetových podôb bolo najšpecifickejšie celkové osvojenie si deja, aj keď v odlišnej miere, čo sa prejavovalo aj vyňatím pôvodných námětov a detailov, alebo pripájaním nových motívov a detailov. V niektorých dielach sa v závere príbehu môžeme stretnúť s náboženskými moralizáciami.

Dielu *Dekameron* zodpovedá šesť Sekáčových facécii z rukopisu *Laskave karhani smišnepochabych svetskych mravuv: Od hlavy ryba smrdí, Znak poznačený nekedy sklamá, Neposlušný synek všade nešťastlivý v svete, Potváraní manželské naposledy oklamané, Posmech odplacený vatším posmechom, Hanba svetská – odplata chlípnosti*. V dvoch prípadoch sa v *Dekamerone* vyskytuje iba podobný motív a v ostatných štyroch prípadoch ide o rovnaký motív.

4.1 Od hlavy ryba smrdí a Dekameron

Prvé tri Sekáčove facécie: *Od hlavy ryba smrdí, Znak poznačený nekedy sklamá* a *Neposlušný synek všade nešťastlivý v svete* predstavujú úplné využitie Boccacciových motívov.²⁶

V prvej Sekáčovej facécii môžeme zreteľne pozorovať dej Boccacciovej novely o mníške a abatiši, ktoré majú obe milencov (druhá novela deviateho dňa v *Dek.*). V Boccacciovi je dej následovný. V Lombardii bol kláštor známy svojou svätosťou a v ňom žila spolu s ostatnými mníškami jedná krásna dievčina menom Isabetta. Jedného dňa sa rozprávala cez mreže so svojim príbuzným a zaľúbila sa do mladíka, ktorý ho sprevádzal. On jej lásku opätovoľ a začali sa spolu po večeroch potajme stretávať. Raz v noci ich však uvidela jedna z mníšok a vyzradila to ostatným dievčatám. Dohodli sa, že pri ich ďalšej schôdzke pôjdu za matkou predstavenou a spolu ich prichytia, aby mali dôkaz. Keď na druhý deň zbadali, že sa dvojica opäť stretla, utkali zaklopať na dvere

²⁶ MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 246-248

predstavenej. Tá bola v tom čase v posteli s kňazom, ktorého si dala vždy priviesť v truhle. Veľmi sa naľakala, aby dievčatá z horlivosti nevtrhli do jej izby a neodhalili ju, a tak sa rýchlo potme obliekla a vyšla von nevedomujúc si, že si na hlavu navliekla namiesto závoja kňazove spodky. Ostatné mníšky si to v tej rýchlosti tiež nevšimli a utekali do cely, kde našli milencov v objatí. Obaja sa tak naľakali, že sa ani nepohli. Predstavená dlho karhala mníšku a keď sa jej dievča pozrelo do očí, až vtedy si všimlo, čo má na hlave. Upozornila ju, aby si napravila čepiec a potom pokračovala v hrešení. Vtedy aj ostatné mníšky pozreli na pani a predstavená pochopila o čom Isabetta hovorí. Sama bola usvedčená z rovnakého činu. Hneď zmenila svoju reč a dodala, že sa človek nemôže brániť pokušeniu tela a nech každá robí to, po čom najviac túži. Potom sa vrátila k svojmu kňazovi a Isabetta k svojmu milencovi, s ktorým sa potom ešte veľa krát stretla.²⁷

Sekáč sa zameriava predovšetkým na hlavné motívy deja. Rozpráva o mníške, ktorá sa stretáva s milencom. Druhá mníška to zistí a vyzradí to abatiši, ktorá ich chce prichytiť priamo pri čine. Nevedomí si však, že si namiesto závoja obliekla na hlavu mužské nohavice. Previnilá mníška ju na to upozorní a sama je usvedčená z tohto istého činu. Sekáč situoval dej príbehu do obdobia, v ktorom Martin Luther rušil mužské kláštory. Táto facécia sa prikláňa k protilutherskému prúdu a je ukončená moralizáciami o pokrytctve.²⁸

4.2 O záletníkovi s odstrihnutými vlasmi

V Sekáčovom príbehu *Znak poznačený nekedy sklamá* je motív odstrihnutých vlasov previnilého sukničkára podobnejší tomu Boccacciovému (druhá novela tretieho dňa v *Dek.*) než v predchádzajúcom deji o abatiši a mníške. V Boccacciovej novele sa longobardský kráľ Agilulf z Pavie oženil s krásnou a inteligentnou Teodelindou. Bola to čestná žena, no postretlo ju veľké nešťastie, keď sa do nej zamiloval koniar nízkeho pôvodu. Vedel, že u kráľovnej nemá žiadnu šancu, ale napriek tomu dúfal, že možno raz budú spolu. Mladík bol veľmi uvedomelý a o svojej láske nikomu nepovedal, dokonca ani ona sama nič netušila. Jeho city sa stále umocňovali a preto sa rozhodol, že sa musí

²⁷ BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 512-514

²⁸ MINÁRIK, *Soggetti boccaceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 248-249

dostať do jej postele. Vedel, že by sa to nikdy nemohlo stať prirodzenou cestou, ale dalo sa to uskutočniť tak, že by sa prezliekol za Teodelindinho muža. Iba zamaskovaný by mohol vojsť do jej komnaty. Pár dní sledoval pána, ako chodí v dlhom plášti za svojou ženou, v jednej ruke držal fakľu a v druhej paličku, s ktorou dva razy zabúchal na dvere komnaty. Tie sa potom otvorili a on vstúpil dnu. Koniar si taktiež zadovážil podobný plášť, fakľu aj paličku, dobre sa poumýval, aby na sebe nemal pach koní, a keď nastala správna chvíľa, preoblečený zabúchal dva razy na dvere. Komorná mu otvorila a vpustila ho dnu. Koniar si bez slova ľahol k svojej milej a vzal si ju do náručia. Hoci mu bolo ťažko od nej odísť, musel to spraviť aby to nebolo nápadné a vrátil sa naspäť do svojej postele. Po chvíli do komnaty vošiel skutočný kráľ a pani sa veľmi čudovala, prečo prišiel aj po druhý krát, keď si spolu užili viac než dosť. Spýtala sa ho na to a Agilulf hneď pochopil, že tu bol niekto iný. Aj keď ho to nahnevalo a bol zvedavý kto to bol, nič jej nepovedal a odišiel. Vzal si lampáš a vošiel do miestnosti, kde spalo celé služobníctvo. Bol presvedčený, že to bol niekto z nich, a preto chcel priložiť ruku na srdce každému, pretože človeku po takej námahe bude stále silno tícť. Všetci spali pokojne až na posledného záletníka, ktorému išlo od strachu srdce z hrude vyskočiť. Kráľ to zistil, a aby ho spoznal aj na druhý deň, odstrihol mu na jednej strane vlasy a potom sa vrátil do svojej komnaty. Koniar vedel prečo to spravil, a keďže bol prefikáný, odstrihol vlasy aj on všetkým ostatným. Hneď ráno Agilulf rozkázal, aby všetci služobníci pred neho predstúpili a vtedy zbadal, že majú rovnako zastrihnuté vlasy. Pochopil, že to spravil len múdry človek, a pretože nechcel pošpiniť česť svojej ženy a taktiež byť zahanbený, napomenul ich iba slovom, aby sa to už viac nezopakovalo. Nik netušil o čom pán rozprával, iba ten, ktorého sa to týkalo to pochopil. Podobnú vec však už nikdy nezopakoval.²⁹

Sekáč spracúva podobný námet ako Boccaccio vo svojom *Dekameron*, s tým rozdielom, že dej sa odohráva v Pešti a hlavnými postavami sú kráľovský zástupca pri súdnom dvore, jeho žena a súdny praktikant. Na nádvorí žilo veľa praktikantov s ktorými mala pani pomer. Zástupca raz našiel vedľa svojej manželky spať jedného z nich a odstrihol mu vrkoč, aby ho na druhý deň medzi ostatnými ľahko odhalil. Keď si to praktikant všimol, odstrihol vrkoč aj ostatným kolegom. Ráno sa zástupca veľmi nahneval, keď zbadal, že nikto nemá vrkoč. Rozhodol sa však, že nič neprezradí, aby sám nebol vysmiaty. Jeho manželka aj naďalej pokračovala v týchto erotických praktikách. Na rozdiel od Boccaccia, v ktorom sa stala kráľova žena obeťou

29 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 166-170

podvodníka a bola nevinná, v Sekáčovi sa zástupcova žena úmyselne stretávala s inými mužmi. Sekáčov príbeh je navyše zakončený mravným ponaučením, že domáci klamári dokážu okabátiť za každých okolností.³⁰

4.3 Neposlušný synek všade nešťastlivý v svete

Sekáčov príbeh *Neposlušný synek všade nešťastlivý v svete* predstavuje najvernejšie spracovanie Boccacciovho námetu o kupcovi s koňmi po dejovej i motivickej stránke. V *Dekamerone* sa protagonistovi za jednu noc pritrafia tri nešťastia, z ktorých sa však dokáže zachrániť (piata novela druhého dňa v *Dek.*). Andreuccio, obchodník z Perugia sa jedného dňa vybral do Neapola nakúpiť nové kone. Pretože nikdy nechodieval sám, vybral sa aj s ostatnými obchodníkmi. Na druhý deň dorazili na určené miesto, vybrali sa na trh s koňmi a keďže sa Andreuccio nijako nevedel dohodnúť na cene, zachoval sa neopatrne. Aby ukázal, že si chce naozaj nejakého koňa kúpiť, vytiahol pred ľuďmi celý mešec peňazí. Okolo išla krásna Sicíľanka so starenou, ktorá hneď utekala za obchodníkom a radostne sa s ním zvíjala. Ako to mladé dievča videlo, vypytovala sa stareny odkiaľ ho pozná, pretože bola veľmi preľikaná a zatúžila po tom mešci plnom peňazí. Keď sa už dozvedela dosť o mužovi a jeho rodine, rozhodla sa uskutočniť svoj podlý plán. Poslala za mužom ešte raz starenu, ktorá mu povedala, že jedna urodzená pani by sa s ním dnes rada stretla vo svojom dome. Andreuccio bol polichotený, pomyslel si, že sa doňho dievčina zamilovala a súhlasil. Keď prišiel do jej domu, vrúcne ho so slzami v očiach objala a povedala, že je to jeho nevlastná sestra. Porozprávala mu vymyslený príbeh ako sa to celé stalo, čomu mladík veľmi ľahko uveril a dlho do noci sa rozprávali. Navarila mu chutnú večeru, pri ktorej popíjali víno. Pani ho nechcela nechať odísť a pripravila mu dokonca aj nocľah. Bola odhodlaná uskutočniť svoj zámer a veľmi sa jej to dosiaľ darilo. Predtým, než si šiel Andreuccio ľahnúť vyzliekol si oblečenie a poprosil chlapca, ktorý mu mal byť celý večer po ruke, aby mu ukázal kde sú toalety. Vstúpil tam celkom isto, netušiac, že je to pasca pripravená práve preňho. Spadol do uličky a celý sa zamazal od výkalov. Začal kričať o pomoc ale nikto z domu sa mu neozýval. Pani medzitým utekala k jeho veciam a hľadala peniaze. Andreucciovi sa podarilo dostať z uličky až pred dvere domu a

30 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 249-250

pokračoval volať na sestru, pričom pobudil všetkých susedov. Vyklonila sa slúžka, ktorá predstierala, že ho nepozná a povedala mu, že je opitý a nevie čo hovorí. Aj ostatný susedia sa do neho pustili, nech ich nechá spať a nech si svoje záležitosti vyrieši zajtra. Zúfalý Andreuccio sa teda pobral preč, až prišiel k chatrči kde sa schoval. Po chvíli tam vošli dvaja muži, ktorí ucítili strašný zápach a tým ho odhalili. Všetko im vyrozprával a muži mu navrhli, aby sa k nim pripojil, pretože majú v pláne niečo, čo by jeho stratu ešte prevýšilo. Andreuccio skôr ziskuchtivý ako rozvážny súhlasil, a tak sa k nim pripojil. Mladíci mali v pláne vykopať hrob neapolského arcibiskupa Filippa Minutola, ktorého v ten deň pochovali a ukradnúť mu rubínový prsteň. Ako tak šli, rozhodli sa predtým Andreuccia umyť v studni, pretože ten zápach už nemohli vydržať. Priviazali ho na koniec lana a spustili dole. Keď ho chceli vytiahnuť, šli okolo strážnici, ktorým vysmädlo a chceli sa zo studne napiť. Chlapci sa naľakali a utiekli. Strážnici začali ťahať lano v domnení, že je na konci vedro plné vody, no zo studne zbadali ruku, naľakali sa a ušli. Andreuccio sa veľmi čudoval, kde zmizli jeho priatelia, no pokračoval v ceste. Neskôr sa s nimi opäť zišiel a spolu sa vybrali do chrámu k mramorovému náhrobku. Mladíci zmenili svoje správanie a vyhrázaním prinútili Andreuccia vliezť prvého do hrobky. Pochopil, že ho vzali zo sebou len aby ho využili a potom ho nechajú v hrobke. Rozhodol sa preto, že im nedá prsteň a bude predstierať, že ho nevie nájsť. Chlapci stratili trpezlivosť, zatvorili hrobku a nechali úbožiaka napospas osudu. Sám nedokázal nadvihnúť poklop a od vyčerpania a ľaku omdlel. Keď sa prebral, začal znova bedákať, až začul nejakých ľudí, ktorí šli zrejme vykonať rovnakú vec, ako oni pred chvíľou. Zlodeji otvorili poklop a dohodli sa medzi sebou, že prvý vojde kňaz, pretože bol najodvážnejší. Andreuccio ho chytil za nohu a všetci sa tak veľmi vystrašili, akoby tam bolo sto čertov. Ušli a nechali hrobku otvorenú. Andreuccio vyviazol živý a vrátil sa do krčmy, kde ho celú noc vyčkávali priatelia. Vyrozprával im, čo sa mu prihodilo a hneď na druhý deň sa vrátil do Perugie. Vďaka prsteňu zbohatol natoľko, že si mohol dovoliť znova obchodovať s koňmi.³¹

V Sekáčovi sa dej odohráva v Trieste a ústrednou postavou je rozmazaný syn z bohatej rodiny. Po hádke s otcom si vezme peniaze a odíde do Londýna. Nosí veľmi krásny odev a na krku má zavesenú zlatú reťaz. Odrazu k nemu príde posol s odkazom od jednej panej, aby za ňou prišiel. Žena predstiera, že je jeho švagriná. Nachystá mu večeru, po ktorej ide mladík na toaletu, kde sa však prepadne do výkalov. Sluha ho potom vyženie z domu s bičom. Mládenec teda pokračoval v ceste, na ktorej stretol

31 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 90-100

skupinku zlodejov. Tí mu navrhli, aby sa k nim pri krádeži pokladu z hrobky mŕtveho princa pridal. Najprv sa však musel umyť v studni od výkalov. Spustili ho dole spolu s vedrom, ale medzitým ich zbadali strážnici a skupinka ušla. Neskôr sa opäť vrátili, chlapca vytiahli a spolu sa vybrali vykradnúť hrobku. Keď získajú poklad, zavalia dieru v hrobke kameňom a nechajú v nej mladíka uväzneného. Po chvíli príde ďalšia skupinka zlodejov s rovnakým zámerom, otvorí hrobku, ale mladík chytí jedného z nich za nohu, a tak od strachu všetci utečú. Mládenec je vyslobodený a vráti sa domov. V Sekáčovi sa zmenilo miesto deja: namiesto Perugie a Neapolu, ako to bolo u Boccaccia, sa dej odohráva v Trieste a v Londýne. Zmenili sa aj protagonisti, v príbehu už nevystupuje kupec s koňmi ale rozmazaný syn z bohatej rodiny. Hlavným podmetom odchodu z domu nebolo obchodné jednanie, ale napomenutie otca za synove nedbalé správanie. Rodinná väzba sa zmení zo sestry na švagrinú. Pochovaný hodnostár nie je arcibiskup, ale princ. Sekáč si na záver opäť nenechá ujsť mravný podtón predovšetkým v prípade strateného syna, ktorý sa vráti domov. Sklon k moralizátorstvu je zdôraznený aj tým, že sa syn nakoniec nezmoční prsteňa.³²

4.4 O žiarlivom manželovi

Sekáčová facécia *Potváraní manželské naposledy oklamané* evokuje iba čiastočnú adaptáciu Boccacciovej novely o žiarlivom mužovi, ktorý upodozrieva svoju ženu. (piata novela siedmeho dňa v *Dek.*). V Boccacciovom príbehu mal istý kupec z Rimini krásnu ženu, na ktorú veľmi žiarlil. Nikam ju nepustil, v domnení, že by sa do nej zaľúbil niekto iný a žena tým veľmi trpela. Cítila sa ukrivdená, pretože sa s nikým iným nestretávala, a preto sa rozhodla, že to zmení, aby bola mužova nespravodlivosť voči nej aspoň opodstatnená. Keďže nemohla vychádzať z domu a ani len sa vykloniť z okna, rozhodla sa, že sa skúsi porozprávať s mladým susedom Filippom cez malú škáru v múre. Už dlhšie sa panej páčil, a tak cez škáru hádzala kamienky, aby mladíka upútala. Ten si to všimol, veľmi sa potešil a takto sa spolu začali zhovárať. Trhlinku v stene zväčšili aby sa mohli dotýkať aspoň rukami. V jeden sviatok sa rozhodla, že sa musí ísť vyspovedať zo svojich hriechov a pýtala si od muža povolenie. Bolo mu to podozrivé, ale súhlasil, pretože sa sám chcel preobliecť za kňaza,

32 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 250-251

aby sa dozvedel manželkine hriechy. Obliekol si mníšske rúcho, na hlavu si dal kapučnu a bol si istý, že ho žena neodhalí. Keď pani prišla do kaplnky, spoznala preoblečeného manžela, ale nič nedala najavo a začala sa spovedať. Zaklamala, že sa potajme každú noc stretáva s kňazom, ktorý za ňou chodí, keď manžel zaspí. Muža to nahnevalo a rozhodol sa nachytať svoju ženu s kňazom a tým ich zahanbiť. Pozamykal všetky dvere, okná a každú noc čakal kňaza pred domom. Žena zatiaľ dala znamenie Filippovi, ktorý k nej prišiel a takto si spolu užívali. Po pár dňoch to už muž nevydržal a spýtal sa panej, čo sa vlastne v to ráno spovedala kňazovi. Priznala sa, že vtedy muža spoznala, a preto si vymyslela svoju neveru. Muž sa zahanbil zo svojho počínania a považoval svoju ženu za čestnú. Ona si odvtedy vždy našla spôsob, ako sa opatrne stretnúť so svojim milencom a dožiť si potešenie.³³

V Sekáčovi bol jeden starý, bohatý garbiar z Prahy, ktorý sa oženil s mladou ženou. V jeden deň sa vyberie do kostola vyspovedať sa. Manžel si zoženie od žida kňazské rúcho a spovedá svoju ženu. Ona ho však po hlase spozná, a tak si vymyslí, že sa každú noc stretáva s kňazom, s ktorým aj otehotnela. Muž uverí, že ho podvádza a žena sa na tom zabáva, pretože ešte prednedávnom si užívala s vojacom.

Rozdiel medzi týmito dvomi príbehmi je v tom, že v Boccacciovi sa lokalitou deja stávajú Rimini a hlavným protagonistom je kupec. V Sekáčovi sa dej odohráva v Prahe a namiesto kupca tam vystupuje garbiar. Kľúčové línie sú veľmi podobné: muž preoblečený za kňaza spovedá nevernú ženu, tá ho pri spovedi spozná a bystro si vymyslí, že sa stretáva s jedným kňazom. Časť, v ktorej sa žena spoznáva s milencom cez škáru v múre, aj spôsob akým sa stretávajú je u Sekáča vynechaná. Naopak, dej sa rozširuje o špecifické črty, akými sú kúpa kňazského rúcha od žida, predstierané tehotenstvo a nevera manželky s vojacom. Sekáčova facécia je zavŕšená miernou moralizáciou o tom, že aký je farár, taká je aj spoveď.³⁴

4.5 O jednom mlynárovi čo sa otelil

V Sekáčovom príbehu *Posmech odplaceny s vaším posmechom* je prítomná akási skrytá a vzdialená spomienka muža v druhom stave (štvrtý príbeh deviateho dňa v *Dek.*). V Boccacciiovom príbehu sa hovorí o lakomom Calandrinovi, ktorí po smrti svojej

33 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 401-406

34 MINÁRIK, *Soggetti boccaceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 248

tety zdedil dvesto lír. Calandrino sa začal všetkým vychvaľovať akoby mal desaťtisíc zlatých a rozhodol sa, že si kúpi gazdovstvo. Každé vyjednávanie sa však skončilo hneď, ako začali hovoriť o cene. Jeho známy Bruno a Buffalmacco ho častokrát nahovárali, aby si peniaze užili všetci spolu. Calandrino sa nedal prehovoriť, a tak mladíci začali premýšľať spolu s ich priateľom Nellom, akoby sa na ňom mohli aspoň pobaviť. Hneď na druhý deň ráno, keď vyšiel Calandrino z domu, stretol sa s Nellom, ktorý ho začal zneisťovať, že vyzerá byť chorý. Po chvíli stretol Buffalmacca, ktorý mu tiež povedal, že nevyzerá dobre. Calandrino si začal naozaj nahovárať chorobu a keď stretol do tretice aj Bruna, ktorý mu povedal, že je veľmi bledý, šiel si zničený domov ľahnúť. Mladíci poslali po známeho lekára, ktorý ho prišiel ošetriť a vypýtal si jeho moč. Skonštatoval, že je Calandrino úplne zdravý, a okrem toho aj ťarchavý. Muž začal nariekať a obviňovať svoju ženu. Veľmi prosil lekára o pomoc a ten mu ju prisľúbil za finančnú odmenu. Jeho priatelia sa medzitým náramne zabávali a skoro pukli od smiechu. Lekár mu namiešal zázračný nápoj, ktorý mal piť počas troch dní, aby vyzdravel. Po pár dňoch ho prišiel skontrolovať a usúdil, že je už celkom zdravý. Nello, Bruno a Buffalmacco mali ako zadosťučinenie, že sa im podarilo oklamať lakomca.³⁵

V Sekáčovej verzii ochorie gróf a slúžka, ktorá je tehotná pošle doktorovi svoj moč. Doktor však odhalí jej klamstvo a vysmeje ju. Sekáč dal tomuto motívu úplne novú podobu a na konci ho zavŕšil moralistickou pointou. Námet muža v druhom stave, v trochu inom znení ako v *Dekameron*, sa nachádza viackrát aj v ústnej ľudovej slovesnosti alebo v písanej literatúre.³⁶

Motív ťarchavého muža sa vyskytuje s menšími obmenami aj vo facécii od Jozefa Ignáca Bajzu s názvom *Otelí sa*. Istý muž raz ochorel a poprosil doktora, aby mu poslal lieky na uzdravenie. Lekár mu sľúbil svoju pomoc, ale potreboval najprv jeho moč, aby zistil príčinu jeho choroby. Pán mu ho hneď poslal, ale po hlúpom a nemožnom sluhovi, ktorý hneď ako vyšiel na dvor, nádobu s močom rozbil. Nenápadne vzal druhú nádobu a šiel ju do maštale naplniť kravským močom, ktorá sa mala čoskoro oteliť. Spokojný sám so sebou ju nakoniec priniesol k doktorovi. Ten sa veľmi čudoval a viac krát sa spýtal sluhu, či nie je moč od nejakej pani. Sluha vždy zaklamal, že je určite od pána a tak mu lekár napísal, že je jeho choroba nezvyčajná a mal by si zabezpečiť pôrodnú babu, lebo čoskoro porodí. A ak to bude nutné priniesie zo sebou aj

35 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 515-518

36 MINÁRIK, *Soggetti boccaceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 250-251

lieky poľahčujúce pôrod.³⁷

V odlišnej verzii muža v druhom stave sa stretávame v ľudovej rozprávke *Sprostí čižmár* (1843 – 1844), kde sa rozpráva o mužovi, ktorému veľmi chutila smotana. Stále ju jedol a žena ho karhala, že jej na pečenie nič nezostane. Rozmýšľala preto, akoby svojho muža vyhnala z domu, aby si z tej smotany trochu ušetrila. Povedala mu, že otehotnel a má prísť domov až keď porodí teľa. Čižmár sa zľakol a ešte v ten deň sa pobral do sveta. Ako tak putoval, našiel v hore čižmy a pretože bola zima, vzal si ich so sebou. Keď nastala noc, prosil ľudí v dedine o nocľah a tí ho uložili na piecku. Medzitým sa gazdovi narodilo teľa, ktoré chcel uchrániť pred mrazom, a tak ho dal pod piecku k čižmárovi. Ráno, keď uvidel teľa, potešil sa svojmu skorému pôrodu a utekal domov. Domáci našli pri piečke iba čižmy, ktoré si tam muž zabudol a pomysleli si, že ho teľa zožralo. Ešte v ten deň dali zviera upáliť. Muž sa vrátil k žene so sľubom, že viac žiadnu smotanu jesť nebude.

V rozprávke *Otelila sa*, ktorú spracoval Pavol Dobšinský sa nachádza podobný námiet. Istá gazdiná mala tri kravy, ktoré jej stále dávali mlieka aj smotany. Žene sa nepáčilo, že jej muž zo smotany ujedá a povedala mu, že otehotnel a musí odísť. Smel sa vrátiť domov, až keď v niektoré ráno nájde pod sebou teľa. Pobral sa teda preč. Na druhý deň prišiel k jednému domu, kde ho nechali prenocovať na piečke. Ráno ho zobudilo teľa, ktoré mu cicalo košeľu. Celý udychčaný utekal domov vyrozprávať svojej žene, čo sa mu stalo a ona sa zatiaľ išla popukať od smiechu.³⁸

4.6 O záleťníkovi ukrytom v sude

V Sekáčovej facécii *Hanba svetská- odplata chlípnosti* je nový variant témy o milencovi ukrytom v sude (druhá novela siedmeho dňa v *Dek.*). V Boccacciovom príbehu si istý chudobný murár z Neapolu vzal za ženu krásnu dievčinu menom Peronella. Stalo sa však, že keď jedného dňa uvidel Petronellu mládenec Gianello, zaľúbil sa do nej. Dohodli sa, že sa budú potajme stretávať v čase, keď je jej muž v práci. Gianello vždy vyčkával za rohom domu, kedy muž odíde, aby sa stretol so svojou milovanou. Raz sa však manžel vrátil skôr, a keď zbadal zamknuté dvere, v duchu pochválil svoju žienku za čestnosť a dobrotu voči nemu, pretože si myslel, že zamkla aby ju nik neobťažoval. Peronella sa veľmi zľakla a nakázala milencovi ukryť sa v sude.

37 BAZA, *Dielo*, 2009. s. 438-439

38 POLÍVKA, *Súpis slovenských rozprávok*, zväzok V., 1931. s. 32-33

Začala mužovi bedákať, prečo sa vrátil z roboty tak skoro. On jej zdôvodnil svoj príchod domov tak, že si neuvedomil, tak ako ona, že je dnes sviatok, v ktorý sa nepracuje. Prišiel s ním aj jeho priateľ, ktorému chcel predať ten nepotrebný sud za päť zlatých. Peronella sa chopila príležitosti a povedala, že v sude je muž, ktorý ho chce kúpiť za sedem zlatých. Mladík sa tváril, že sa mu nepozdávajú usadeniny vo vnútri, a tak muž chytil škrabku, vliezol do suda a začal čistiť všetko, čo sa dalo. Kým mu Peronella asistovala s hlavou strčenou v sude, Gianello si zatiaľ ukojil svoju túžbu. Keď manžel sud dočistil, mládenec si ho spokojne kúpil.³⁹

U Sekáča sa nerozvážny chlapec v Šoprone pokúša zviest' mäsiarovu ženu, ktorá sa rozhodne, spolu s manželom, dať mladíkovi poriadnu príučku. Predstiera, že aj ona má oňho záujem a zláka ho k sebe domov. Keď sa znenazdajky mäsiar vráti skôr, mládenec sa najprv ukryje do suda s kvaseným vínom, a potom do truhlice plnej peria. Mäsiar dovezie truhlicu na trh a chce ju vydražiť. Zrazu sa truhlica otvorí a vyjde z nej zahanbený operený mladík. V Sekáčovej verzii, na rozdiel od *Dekameronu*, nie je tak detailne vypracovaný základný erotický lascívny námiet, pretože mäsiarova žena je pohoršená dvorením mladíka a v žiadnom prípade nehodlá podviesť svojho manžela. V Boccacciovi Peronella úmyselne podvádza muža a nakoniec sa vyhne odhaleniu šikovnou vynaliezavosťou. Napriek tomuto chýbajúcemu motívu u Sekáča pozorujeme nahromadenie vtipných situácií v meste Šopron a celá facécia má akýsi mravný podtón. Za svoje nemorálne správanie je mladík potrestaný verejným zahanbením.⁴⁰

Motív muža v sude sa nachádza aj v ľudovej rozprávke *Diabolský mních* (1905), ktorú napísal S. Czambel. Istý mních navštívil krčmu, opil sa a chcel tam prenocovať. Obťažoval krčmárku, ktorá ho tam však nechcela nechať. Dohodla sa nakoniec so svojím manželom, že tam smie zostať, ale bude spať iba v košeli. Muž odišiel večer po víno a mních si medzitým ľahol krčmárke do postele. Keď sa po chvíli vrátil, klopal žene na okno. Vystrašený nehanebník sa rýchlo vyzliekol a ukryl v sude plnom uhlia. Manžel spolu so svojím pomocníkom sud vzal, dobre v ňom vyobracal mnícha a naložil ho do voza. Zo suda sa ozývali divné zvuky, preto boli ľudia zvedaví, čo v ňom je. Krčmár im povedal, že je v ňom čert a každý, kto ho chcel vidieť, musel zaplatiť jeden groš. Keď sa peniaze vyzbierali, vysypal sud spolu s mníchom, ktorý bol celý čierny od

39 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 390-393

40 MINÁRIK, *Soggetti boccaceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 247

uhlia a tým mu dal príučku, aby nechal na pokoji jeho ženu.⁴¹

V posledných dvoch Sekáčových facéciách, ktoré rozprávajú o mužovi v druhom stave a o milencovi ukrytom v sude, ide iba o hmlisto načrtnutý námet. V ostatných štyroch predchádzajúcich facéciách možno zreteľnejšie pozorovať boccacciovské motívy.

4.7 Zo žartu smrti nasledovala smrť a Gonella

Bajza uverejnil vo svojej knihe *Veselé účinky a rečení* facéciu pod názvom *Zo žartu smrti nasledovala smrť*, v ktorej sa stretávame s rovnakým motívom a postavami ako v diele *Novelle* od Mattea Maria Bandella (1485 – 1561), kde sa nachádzajú vtípné anekdoty o dvornom šašovi Pietrovi Gonellovi, ktorý pochádzal z Florencie a žil na dvore ferrarského kniežat'a Niccola d'Este (prvá polovica XIV. storočia).⁴²

V Bajzovom spracovaní je dej nasledovný. Ferrarské knieža Mikuláša dlho trápila nepríjemná zimnica a lekári si s ním nevedeli dať rady. Poradili mu teda, nech skúsi zmeniť prostredie, ale ani to nepomohlo. Všetci smútili, keďže kniežat'u nikto nevedel pomôcť, no najviac smútil jeho dôverný priateľ Gonella. Ten kdesi počul, že na zimnicu je najúčinnjšie vyľakanie človeka, a tak sa rozhodol, že to vyskúša. Knieža chodieval každý deň spolu s Gonellom na breh riečneho potoka, aby sa obveselil. Gonella sa rozhodol využiť túto situáciu, chcel sotiť knieža do vody, keď to bude najmenej čakať. Aby to nebolo veľmi nebezpečné, upovedomil o tom mlynára na druhom konci brehu. Ak by mlynár uvidel, že sa niekto topí, musel by prísť s člnom a pomôcť vyťahovať. Keď na druhý deň uskutočnil svoj zámer, hneď za ním skočil spolu s mlynárom, aby mu pomohli vyliezť. Keď sa knieža spamätal, dal zavrieť Gonella do žalára, kde ho neskôr odsúdili na smrť katovou rukou. Keď sa knieža vybral za mlynárom, ten mu vysvetlil príčinu Gonellovho konania. Priznal si, že od svojho nechceného kúpania jeho zimnica naozaj prestala a pochopil vernosť a dobrý úmysel svojho priateľa. Rozhodol sa však, že mu neprezdí, čo sa dozvedel od mlynára a nechá ho do poslednej chvíle myslieť si, že ho čaká smrť. Zúfalec bol vyspovedaný dokonca aj

41 POLÍVKA, Súpis slovenských rozprávok, zväzok IV., 1930. s. 249-271

42 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 247-248

kňazom a v osudný deň ho vyviezli na popravné miesto. Tam ešte poslednýkrát uistoval ľudí svojím počestným skutkom, v ktorom mu išlo len o uzdravenie pána. Kľakol si a očakával na krku katov meč. Ale kat, tak ako prikázalo knieža, chytil krčah vody a obliol Gonella na krk, aby sa aj on vyľakal. Ale on sa naozaj tak vystrašil, až zo žartu zomrel. Knieža potom tento čin ľutoval.⁴³

4.8 O paničkách - husičkách

(Úvod k prvej novele štvrtého dňa v *Dek.*). Istý mešťan menom Filippo Balducci stratil svoju milovanú ženu, ktorá mu zanechala dvojročného syna. Po jej smrti bol veľmi nešťastný, a preto sa rozhodol, že spolu so svojím synom sa plne oddajú Bohu. Utiahol sa do seba, izoloval sa od okolitého sveta a svojho syna vychovával iba v modlitbách. Keď syn dospel, naliehal na otca, aby ho zobral so sebou do Florencie, kam občas chodieval k priateľom po almužnu. Napokon sa tam vybrali a mladík po prvýkrát uvidel domy, paláce a kostoly. Keď zbadal krásne ženy na námestí, spytoval sa otca čo to je a jeho odpoveď bola, že sú to zlé stvorenia menom húsky. Chlapec si chcel jednu z husičiek zobrať so sebou, aby jej mohol dať zobať. Balducci ho karhal, že nevie čo rady zobú. Otec nakoniec pochopil, že príroda je silnejšia ako jeho zákazy.⁴⁴

V rukopisnom zborníku *Ostrovtipné nápady a veľiká cigánství i hádky* (koniec XVIII. storočia?) je tiež uvedená facécia (č.65) o paničkách – husičkách. V príbehu sa hovorí o rodičoch, ktorí majú dvoch synov a od jedného chcú, aby sa stal farárom. Vo chvíli, keď si obliekal kňazské rúcho, poprvýkrát uvidel „bielych ľudí“. Bol nimi veľmi očarený, a tak sa spýtal rodičov, čo sú to za bytosti. Odpovedali mu, že sú to husičky. Syn im oznámil, že by s husičkami rád býval a ochotne by s nimi odišiel. Oba zborníky sa prikláňajú k rovnakým námetom, ale odohrávajú sa v rozličných životných a rodinných situáciách. V rukopisnom zborníku sú zanechané náznaky eroticosti na mieste, odkiaľ husičky zobú.⁴⁵

43 BAZA, *Dielo*, 2009. s. 354

44 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 232-233

45 MINÁRIK, *Soggetti boccaceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 253

5. ĽUDOVÉ ROZPRÁVKY A DEKAMERON

V druhej polovici XVII. storočia a predovšetkým v XVIII. storočí sa na Slovensku rozvíjala poézia, próza i dráma. Prózu reprezentujú v barokovom období (1620 – 1780) najmä rozprávky (realistické, čarovné, humoristické, dobrodružné), na ktoré výrazne zapôsobili latinské exemplá z kázní v domácom jazyku. Celé texty ľudovej slovesnosti sa začali súvisle zapisovať až v druhej polovici XVIII. storočia.⁴⁶

Boccacciovské motívy môžeme nájsť aj v ľudových rozprávkach, ktoré rozprávajú príbeh o husiach, ktoré oddychujú iba na jednej nohe, príbeh o nevernej žene, ktorá predstiera pád do studne, vo facéi o žene, ktorá predstiera chorobu (*Diarium* – latinský rukopisný denník od Joachima Kalinku, 1671 – 1672) a o prefikanej líške predstierajúcej smrť (ľudová rozprávka *O hlúpom vlkovi*, 1898).⁴⁷

5.1 Lstivá žena

Ústredným námetom je vypočítavá žena, ktorá sa vyhráza svojmu manželovi skokom do studne (štvrtá novela siedmeho dňa v *Dek.*). V *Dekamerone* dej hovorí o Tofanovi z Arezza, ktorý dostal za ženu krásnu Ghitu. Začal však žiarliť a upodozrievať ju z nevery. Žene sa naozaj zapáčil iný mládenec a tak rozmýšľala, akoby sa s ním mohla potajme stretávať. Vedela o manželovej záľube v alkohole, a tak ho v tom podporovala a alkohol mu priamo nosila. Keď bol už poriadne opitý, uložila ho do postele a stretávala sa so svojím milencom. Manželovi nešlo do hlavy, prečo ho chce jeho drahá stále opiť a rozhodol sa, že svoju opitost' bude iba predstierať. Ghita ho uložila ako obvykle a keď odišla, sledoval ju cez okno. Zamkol dvere do domu a keď sa žena vrátila, celá prestrašená ho prosila o vpustenie dnu. Keď prosby nepomohli, začala sa vyhrázať skokom do studne. Aby jej uveril, hodila do studne veľký balvan, predstierajúc, že je to ona sama. Muž vybehol na pomoc svojej milej a ona zatiaľ prekĺzla do domu a zamkla. Z okna naňho začala hlasno kričať až pobudila všetkých susedov, že prišiel domov zase opitý. Tofanovi nikto neveril jeho verziu. Uvedomil si svoju žiarlivosť, a aby sa nakoniec zmieril s Ghitou, musel sa jej verejne ospravedlniť.

46 FORDINÁLOVÁ, *Staršia slovenská literatúra*, 2009, s. 145 – 146

47 MINÁRIK, *Motivi italiani nella letteratura aneddotica slovacca barocca e postbarocca*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 264

Žena sa k nemu nakoniec vrátila a žila tak, ako uznala za vhodné, len o tom nesmel vedieť jej muž.⁴⁸

V ľudovej rozprávke *Lstivá žena* (1898), ktorú na rozhraní IXX. a XX. storočia zozbieral v *Slovenských ľudových rozprávkach* Samuel Czambel sa hovorí o mladom dievčati, ktoré vydajú proti svojej vôli za staršieho bohatého muža. Raz sa vrátila domov veľmi neskoro a v dedine bolo zvykom, že ten koho nájdú na ulici po deviatej hodine, vezme stráž a na znak hanby dotyčného postaví pred kostol. Muž sa na svoju ženu nahneval, a tak zamkol dvere a nechcel ju vpustiť dnu. Žena potom predstierala, že skočila do studne, do skorej však hodila skalú. Manžel vybehol z domu a šiel jej na pomoc, no ona sa medzitým prefikane dostala do domu. Z okna ho zosmiešnila za jeho žiarlivosť a keď prišli strážnici, obvinili ho z cudzoložstva a postavili pred kostol. Motív mužovej odplaty tým, že nedovolí žene vojsť do domu a taktiež predstieranie pádu do studne vďaka hodenému balvanu je zhodný s *Dekameronom*. Žena sa nakoniec vyhla trestu, ktorý by ju postihol. Nápad o falošnom opití muža je v tomto prípade vynechaný.⁴⁹

Motív prefikanej nevernej ženy, oklamanom starom mužovi a studni sa vyskytuje vo veľkej miere vo východnej Indii už v V. storočí. Do Európy prenikla v XII. storočí pod rôznymi verziami. Najznámejšia je *Historia septem sapientium Romae* čiže *História o siedmych mudrcoch Ríma – Poncián* (1475). Ide o zborník pätnástich poviedok.⁵⁰

5.2 O verné žene

Boccacciov príbeh vystihuje známe príslovie: Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne. Raz večer sa v Paríži v rovnakom hostinci stretli rôzni kupci a začali rozoberať kadejaké témy, až prišla reč na ich žienky. Všetci kupci, okrem jedného menom Barnabó z Janova, sa zhodli na tom, že ich ženy si určite „užívajú“ počas ich neprítomnosti. Barnabó si bol istý mravnosťou a počestnosťou svojej ženy. Medzi kupcami bol aj mladý obchodník Ambrogiuolo, ktorý sa mu za tieto slová vysmial. Bol presvedčený o tom, že keby jeho žene lichotil a dával jej dary, neodolala by jeho čaru.

48 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 397-400

49 CZAMBEL, *Slovenské ľudové rozprávky II.*, 2009. s. 55

50 MINÁRIK, *Stredoveká literatúra, Svetová, česká a slovenská.*, 1977. s. 63

Uzavreli teda stávkú, že do troch mesiacov nahovorí jeho ženu a prinesie ako dôkaz nejakú vec, ktorá jej je najviac drahá. Keď prišiel kupec do Janova, zoznámil sa s chudobnou ženou, ktorá často navštevovala Bernabóov dom. Podplatil ju, aby ho ukryla v truhlici priamo v izbe, kde jeho počestná žena spávala. V noci vyliezol z truhlice, prehliadol si pani a aj celú izbu a zobral zopár jej vecí. Toto opakoval ešte niekoľko nocí a na tretí deň dala podplatená žena truhlicu odniesť a kupec sa jej bohato obmenil. Vrátil sa do Paríža skôr ako prešli tri mesiace, stretol sa so všetkými kupcami, ktorí boli pri stávke a vyhlásil, že vyhral. Vyrozprával im ako vyzerá izba, malby na stene, ukázal veci, ktoré priniesol a tvrdil, že mu ich žena darovala. Barnabó mu najprv nechcel uveriť, ale kupec ho presvedčil ďalším dôkazom. Tvrdil, že má jeho žena pod ľavým prsníkom veľké materské znamienko. Muža to veľmi ranilo a uznal kupcovi pravdu. Na druhý deň Ambroguiolovi zaplatil a nahnevaný odišiel do Janova. Poslal za svojou ženou sluhu aj s odkazom, aby za ním prišla, no pravý dôvod bol ten, že ju mal sluha po ceste zabiť. Sluha sa nakoniec po dlhom prosení zľutoval a daroval žene život. Dohodli sa, že odíde tam, kde ju už nikto nikdy neuvidí a na znak toho, že ju naozaj zabil, dala sluhovi svoje šaty. Žena sa prezliekla za muža, ostrihala si vlasy a vybrala sa k moru. V prístave stretla katalánskeho šľachtica menom Encacarch a ten ju prijal do svojich služieb pod menom Sicurano z Finale. Onedlho spolu s tovarom vyplávali k sultánovi do Alexandrie, ktorému sa veľmi páčil jeho nový služobník. Sultán si ho vyžiadal od šľachtica a odvtedy mu Sicurano verne slúžil. Raz sa stalo, že bol poslaný na obchôdzku do mesta Akkra. Vošiel tam do domu benátskych kupcov, kde zbadal medzi mnohými klenotmi aj svoje stratené veci zo svojho domu. Začal sa vypytovať komu patria a stretol sa s Ambroguiolom, ktorému údajne patrili. Ten sa rád pochválil, ako k veciam prišiel. Keď to Sicurano počul, hneď pochopil, prečo sa Bernabó tak strašne zachoval. Rozhodol sa, že musí tohto naničhodníka potrestať. Presvedčil kupca, aby ešte zostal v Alexandrii pod zámenkou dobrého zárobku a dal zavolať Bernabóa k sultánovi. Sultán prinútil mladého kupca povedať pravdu, inak bude kruto potrestaný. Ambogiuolo sa zľakol a nakoniec sa v prítomnosti všetkých priznal, ako prišiel k peniazom a k ostatným veciam. Bernabóa sa taktiež priznal, že dal zabiť svoju milú a veľmi to ľutoval. Sicurano sa spýtal sultána, či by mohol priviesť túto podvedenú ženu a keď to povolil, priznal sa, že on je jeho žena Zinerva. Hodila sa k nohám svojho muža, prestala hovoriť mužským hlasom, lebo sa už nechcela viac pretvárať. Keď sa sultán spamätal, prikázal jej priniesť dámske šaty a sklúčený Bernabó ju začal prosiť o odpustenie. Ambogiuolo bol potrestaný, a tak sa stalo, že sám spadol do jamy, ktorú

kopal. Manželom sa vrátilo ich bohatstvo a šťastie a spolu sa vrátili domov.⁵¹

Veľmi zaujímavo spracovala tento motív Božena Němcová v ľudovej rozprávke *O verné žene* (1858). V tomto príbehu je ústredným námetom stávka kupcov v pohostinstve týkajúca sa vernosti svojich manželiek (deviata novela druhého dňa v *Dek.*). Rodičia neustále prehovárali svojho syna, aby sa oženil, no on o tom nechcel ani počuť. Nakoniec sa nechal prehovoriť a nahnevaný sa vybral do sveta s prísľubom, že sa ožení s prvou, ktorú stretne. Keď zašiel za mesto, na poli stretol chudobnú pastierku oviec a hneď sa jej spýtal, či by si ho vzala za muža. Dievča si najprv myslelo, že sa jej chlapec vysmieva, ale keď svoju otázku zopakoval, nakoniec súhlasila. Keď si ju dovedol domov, rodičia z jeho voľby neboli veľmi nadšení, ale boli radi, že sa syn konečne oženil. Z chudobnej pastierky sa stala šikovná gazdiná, ktorú mal každý rád, no najviac ju miloval jej manžel. Neskôr mu zomreli rodičia a on zdedil celé dedičstvo, ktoré musel spravovať. Stalo sa raz, že musel odcestovať kvôli práci do sveta. Smutne sa lúčili a žena mu sľúbila svoju vernosť, a aj keby sa už viac nevrátil, nikdy by naňho nezabudla. Jej slová ho veľmi potešili a vybral sa teda s kľudným svedomím do sveta. Jedného dňa prišiel do pohostinstva, kde sedelo veľa kupcov a prisadol si k nim. Dlhú sa s nimi rozprával, až prišla reč na vernosť žien. Jeden kupec vyprovokoval mladíka až tak, že sa s ním staval o celé svoje bohatstvo, keď sa mu podarí dokázať, že je jeho žena nevernica. Na znak dôkazu mal priniesť zlatý prsteň, ktorý nosila na krku. Ak by to nedokázal, stretli by sa zoči – voči ako muž s mužom. Kupec sa teda vybral k mladej žene, predstierajúc, že je dobrý priateľ jej milého. Po chvíli pochopila, že mu ide o niečo iné a hneď ho dala vyhnúť z domu. Kupec sa nenechal odradiť a uplatil starenu, ktorá pracovala v dome, aby jej ten prsteň počas spánku vzala. Podarilo sa jej to a prezradila mu ešte, že má pani pod kolenom čiernu bradavicu. Zatiaľ, čo žena ráno poctivo všade hľadala stratený prsteň, prefikanec ho stihol odovzdať jej manželovi. Ten dodržal svoje slovo a celý majetok mu daroval. Domov sa vracal s boľavým srdcom a od ženy nechcel počuť žiadne vysvetlenie. Vyhnal ju preč z domu a nechcel, aby sa ešte niekedy stretli. Po niekoľkých dňoch si pastierka napokon našla prácu u notára. Bola veľmi múdra a všetci v tom meste ju mali radi. Keď notár zomrel, stala sa notárkou ona sama. Jedného dňa, keď sa prechádzala po záhrade, zbadala jednoducho oblečeného človeka a spoznala v ňom svojho drahého muža. On ju ale spoznať nemohol, lebo mala na sebe mužské šaty. Ponúkla mu prácu sluhu a prichýlila ho do svojho domu. Keď jej umýval nohy, všimol si čiernu bradavicu, spomenul si na svoju drahú manželku a

51 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 138-146

vyrozprával notárke celý príbeh o nevere svojej ženy a o stávke s kupcami. Múdra notárka usporiadala hostinu v meste, v ktorom predtým bývali a pozvala i podvodníka a starenu. Žena už poznala celú pravdu a podarilo sa jej usvedčiť všetkých neprajníkov, ktorí s tým mali niečo spoločné. Nakoniec vstala od stola a šla sa prezliecť do krásnych šiat. Keď sa vrátila, všetci ju hneď spoznali a jej muž ju prosil o odpustenie. Dostali späť celý svoj majetok a žili spolu šťastne až do smrti.⁵²

Námet stávky obchodníkov o vernosti svojich žien je spracovaný aj v ľudovej knihe *Kronika o Peritonovi a jeho synu Dionidovi, městečnínu římském, kterak po smrti otce svého s manželkou svou Brigitou k rozloučení přišel* (Skalica 1874). Istý kupec chce dokázat obchodníkovi Dionýdovi (Bernabó v *Dek.*), že mu je jeho manželka Brigita (Zinerva v *Dek.*) nevěrná. Rozhodol sa podplatiť Brigitinu slúžku, ktorá mu mala potajme priniesť zlatý prsteň ako dôkaz jej údajnej nevery. Dionýdo vyhodil svoju ženu z domu a až po dlhom čase, keď vyšla pravda najavo, sa mohla vrátiť domov.⁵³

5.3 Hus s jednou nohou

Slovenské ľudové rozprávky spracúvajú aj ďalšie podnety a námety, ktoré ponúka Boccacciov *Dekameron*. V ústnej ľudovej slovesnosti môžeme napríklad nájsť príbeh *Hus a jedna noha* (1884 – 1885). Ide o vtipnú historku, ktorej ústredným motívom je prefíkanec, ktorý chcel presvedčiť svojho pána, že má hus iba jednu nohu. (štvrtá novela šiesteho dňa v *Dek.*).⁵⁴

V Boccacciovom spracovaní Currado Gantigliazzi chytil žeriava a poslal ho upiecť na večeru kuchárovi Chichibiovi. Keď už bol skoro upečený a miestnosťou sa šírila chutná vôňa, vošla do kuchyne vidiečanka Brunetta, do ktorej bol Chichibio tajne zaľúbený a začala prosiť kuchára o jedno stehienko. Nakoniec jej ho dal, aby sa pani nenahnevala. Keď sa neskôr servírovala večera Curradovi, veľmi sa čudoval prečo žeriavovi chýba jedno stehno. Dal si zavolať kuchára a ten ho presvedčal, že žeriavy majú predsa iba jednu nohu. Ako dôkaz ho chcel ráno zaviesť k rieke a ukázať mu to

52 NĚMCOVÁ, *Slovenské pohádky a pověsti II.*, 2010, s. 93 - 96

53 MINÁRIK, *Středověká literatúra, Svetová, česká a slovenská*, 1977. s. 67

54 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 255

naživo. Pán sa veľmi hneval, že si z neho takto utáhuje a chce Chichibia potrestať, ak mu nedokáže svoju nevinu. Keď ráno prišli k jazierku, všetky žeriavy stáli iba na jednej nohe a spali. Pán sa nenechal oklamať a krikom vyplašil žeriavy, na ktorých bolo vidieť keď odlietali, že majú dve nohy. Chichibio pohotovo reagoval na pánov hnev a povedal mu, že keby aj včera takto vyľakal mŕtveho žeriava, ukázal by mu aj druhú nohu. A tak kuchár premenil Curradov hnev na smiech a vyhol sa trestu, ktorý by ho neminul.⁵⁵

V ľudovej rozprávke sa pán rozhodne vybrať na poľovačku. Poveril cigána Fera, aby upiekol hus zatiaľ, čo on bude preč. Cigán dostal chuť na tú hus a zjedol z nej jedno stehno. Keď to pán zistil, vyčítal mu to, ale Fero mu odpovedal, že husi majú v zime predsa iba jednu nohu. Na druhý deň sa teda šli spolu presvedčiť, či je to pravda a po ceste naozaj uvideli stáť husi iba na jednej nohe. Fero ho presviedčal, že má pravdu, ale pán sa nedal okabátiť a zapískal, aby husi vyplašil. Bolo zrejmé, že husi majú dve nohy. Cigán poučil nakoniec pána, že mal zapískat' aj včera na tú hus, ktorú dal piecť. V oboch prípadoch narážame na rovnaký motív s výnimkou menších odchýlok od pôvodného príbehu, napríklad zámena kuchára za cigána a namiesto žeriava v *Dekamerone* sa v ľudovej rozprávke stretávame s husou. Hlavná dejová línia je však rovnaká a rovnako aj zábavná snaha prekabátiť pána.⁵⁶

5.4 Ťažko skúšaná, trpiaca Griselda

Novela o Griselde je talianskeho pôvodu, ktorú Boccaccio zobrazil v *Dekamerone* a jeho latinskú verziu spracoval v roku 1373 Francesco Petrarca.⁵⁷

Motív odvrhutej, trpiacej a ťažko skúšanej ženy (desiata novela desiatego dňa v *Dek.*) nájdeme v nasledovných knihách ľudovej literatúry: *Příkladná kronika o trpělivé panně Krizeldě* (Skalica 1801, 1815), *Dvě příkladné kroniky: první o velmi trpělivé paní Krizeldě* (Skalica 1818, 1855, 1860, 1867, 1885, 1889).⁵⁸

V poviedke od Boccaccia si Markíz Gualtrieri zo Saluzza na naliehanie svojich poddaných zoberie za ženu chudobné dedinské dievča menom Griselda. Kráska sa mu

⁵⁵ BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 362-364

⁵⁶ MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 255

⁵⁷ MINÁRIK, *Stredoveká literatúra, Svetová, česká a slovenská.*, 1977. s. 62

⁵⁸ MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 254

veľmi zapáčila, ale chcel si ju vziať len pod podmienkou, že mu bude vo všetkom bezpodmienečne poslušná. A tak po nejakom čase podrobí Griseldu náročným skúškam trpezlivosti, pokory a oddanosti. Po narodení novorodeniatok jej najskôr odoberie dievčatko a neskôr aj chlapca, pod zámienkou, že poddaní nie sú spokojní s jej pôvodom a preto ich musí dať zabiť. Žena sa s veľkým žiaľom rozlúčila so svojimi deťmi a statočne poslúchla svojho manžela. On ich zatiaľ poslal vychovávať príbuzným. Svoju ženu potom vyhnal z domu a prinútil ju aby pomáhala organizovať svadbu jeho údajnej novej žene. Griselda všetky kruté zaobchádzania znášala lebo svojho muža stále milovala. Keď Gualtrieri videl, že je jeho žena v každej situácii trpezlivá, uznal, že ju dostatočne vyskúšal. Opäť ju privedie do svojho domu a ukáže jej deti, ktoré medzitým vyrástli. Markíz ju po všetkých tých skúškach ľúbi ešte viac ako predtým a prikáže ostatným, aby si ju ctili. Jej chudobného otca Giannuccolla povýšili na šľachtica, a tak mohol svoju starobu prežiť v šťastí a spokojnosti.⁵⁹

Rozprávka o milujúcej žene je spracovaná aj v *Národnom zábavníku* (1845 – 1846) od Janka Matički Podjavorinského pod názvom *Rozprávka o jednom bohatom princovi*. V slovenskej ľudovej rozprávke žil bohatý princ, ktorého poddaní by pri ňom radi uvideli peknú a múdru ženu. Jedného dňa sa vybral spolu so sluhom hľadať nevestu, až po dlhej chôdzi prišiel k starej chatrči, kde žil chudobný sedliak so svojou dcérou. Otec zavola dcéru, ktorá prišla v otrhaných šatách. Princ sa jej spýtal, či by sa zaňho vydala, ale dievčina tomu nemohla uveriť. Po tom, ako prijala jeho ponuku, mu musela sľúbiť, že ho nikdy nerozhnevá a ani nezarmúti. Princ dal prichystať svadbu a ľudia boli veľmi zvedavý, aké urodzené dievča si ich pán vybral. Keď ju uvideli v jednoduchých a dotrhaných šatách, boli sklamaní, ale princ ju dal hneď prezliecť do krásnych šiat. Po svadbe spolu žili v láske a harmónii celý rok, pokým sa im nenarodil prvý syn. Pán sa rozhodol, že je na čase svoju ženu vyskúšať, a tak jej syna odobral so slovami, že ho dá zabiť kvôli neurodzenému pôvodu. Medzitým ho potajme poslal k svojej sestre, aby sa oňho dobre postarala. Veľmi ju to zarmútilo a aj keď jej srdce krvácalo, nedala na sebe nič poznať. Po narodení druhého dieťaťa spravil to isté. Ako poslednú ranu svojej žene udelil prácu slúžky v jeho dome. Takto žila celých sedem rokov, až pokým sa princ nechcel znova oženiť. Keď sa napokon presvedčil o oddanosti svojej manželky, opäť jej vrátil deti.

V neskoršom období bola táto rozprávka vytlačená v *Slovenských pohľadoch* pod názvom *O chudobnom dievčaťu*. V tejto verzii sa stretávame s vernejším obsahom

59 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 606-613

Boccacciovej poviedky než v predchádzajúcom spracovaní. Chudobný vdovec mal šikovnú a peknú dcéru. Jedného dňa šiel okolo okolo kráľ, ktorý si párkrát vypýtal vodu. Veľmi sa mu zapáčilo dievča, požiadal ju o ruku, ale pod podmienkou, že sa nikdy nenahnevá. Keď mu porodila chlapca, zobral jej ho a ju poslal naspäť k otcovi, pretože ju viac nechcel vidieť. O týždeň po ňu poslal koč. Rovnako sa kráľ zachoval aj po narodení ďalších dvoch detí. Po niekoľkých rokoch sa rozhodol znovu oženiť a rozkázal svojej žene obsluhovať v otrhaných šatách novú nevestu. Keď žena poslúchla aj tento rozkaz, kráľ ju pred všetkými objal a priznal jej, že tá domnelá nevesta je jej dcéra.⁶⁰

5.5 O tragickej láske

Veľmi zaujímavé je spracovanie ostatných motívov od Boccaccia z obdobia baroka. Tieto motívy nájdeme hlavne v piesňach, ktoré boli spievané na námestiach. V tom období sa objavuje aj príbeh tragickej lásky. Šírla sa hlavne prostredníctvom spievajúcich ľudí na trhoviskách. Námet tejto nešťastnej lásky môžeme nájsť aj v ľudovej knihe *Píseň o jednom mládenci jménem Vavřinci, který od tří bratří pro zamilování v sestru jejich z mordován byl* (Skalica 1873).⁶¹

V Boccacciovom príbehu je dej nasledovný (piata novela štvrtého dňa v *Dek.*). V meste Messina žili traja bratia, ktorí mali krásnu sestru Lisabettu. Po smrti otca zbohatli a začali obchodovať. Pracoval s nimi aj mládenec menom Lorenzo, do ktorého sa Lisabetta po uši zamilovala. Mladík jej city opätoval, začali sa stretávať, ale raz to zbadal jeden z bratov. Dohodol sa s ostatnými, že sestru ochránia pred hanbou a potupou a radšej ho zabijú. Svoj zámer na druhý deň vykonali a svojej sestre povedali, že odišiel za obchodníkmi. Lisabetta bola veľmi nešťastná a svojho drahého stále čakala. Raz v noci sa jej prisnil sen s Lorenzom, v ktorom jej povedal, že ho zabili. Dievča sa vybralo so slúžkou na miesto, kde malo byť jeho telo a skutočne ho tam aj našla. Odťala jeho hlavu a zobrala si ju domov. Tam ju zúfalá oplakávala a potom ju zasadila do kvetináča, ktorí jej predtým daroval. Celé dni pri ňom trávila a poctivo ho polievala. Jej bratia sa čudovali, prečo trávi celé hodiny zavretá doma. Prosili ju, aby s

60 POLÍVKA, Súpis slovenských rozprávok, zväzok IV., 1930. s. 257-261

61 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 256

tým prestala a keď to nepomohlo kvetináč jej zobrali, vysypali na zem a zistili, že je tam ukrytá Lorenzova hlava. Veľmi sa zľakli aby sa o tom nikto nedozvedel a šli ho zakopať na iné miesto. Dievčina neprestajne plakala až od žiaľu zomrela.⁶²

Motív tragickej lásky je prítomný aj v príbehu o Ghismonde a Giuscardovi (prvá novela štvrtého dňa v *Dek.*). Salernský princ Tancredi mal jediná dcéru, ktorú veľmi ľúbil. Bola mladá, múdra a keď po krátkom manželstve ovdovela, túžila sa znova vydať. Zapáčil sa jej jeden z mužov na otcovom dvore menom Giuscardo. Zaľúbili sa do seba a začali sa tajne stretávať v Ghismondinej komnate, do ktorej sa mladík dostal podzemným schodiskom. V jeden deň, keď bola dcéra na dvore, vošiel do komnaty otec a zaspal na mieste, kde ho nebolo vidieť. Ghismonda si v tú istú chvíľu dohodla so svojim milým stretnutie a takto sa obšťastňovali až sa otec prebudil. Nič nepovedal, ale neskôr sa rozhodol rázne zakročiť. Giuscarda zajaľ, v tú noc ho dal zabiť a jeho srdce na zlatom podnose poslal svojej dcére. Dcéra naliala na srdce jed, ktorý si sama pripravila z koreňov bylín a otráвила sa. Jej láska tak trvala naveky a nerozdelila ich ani krutosť jej otca, ktorý svoj čin trpkou oľutoval. Na želanie Ghismondi dal milencov pochovať do spoločného hrobu.⁶³

Poviedka o Ghismonde a Giuscardovi sa nachádza v latinskom spracovaní staršieho pôvodu pod názvom *Gesta Romanorum a Pontianus*. Mená protagonistov a aj dejová línia zostávajú pritom rovnaké.⁶⁴

62 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 261-263

63 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 236-244

64 MINÁRIK, *Stredoveká literatúra, Svetová, česká a slovenská.*, 1977. s. 63

6. DIELA PO BOCCACCIOVI

Námet z *Dekameronu* môžeme nájsť aj u talianskeho spisovateľa Pietra Aretina (1492 – 1556), ktorý napísal v roku 1536 knihu *Ragionamenti - Necudné rozhovory*. Táto zbierka z neskoršieho obdobia slovenskej literatúry podáva satirický obraz skorumpovanej rímskej spoločnosti 16. storočia. Vďaka nej si autor vyslúžil povest' nemravného spisovateľa.⁶⁵

6.1 Motív falošnej spovede

V Aretinovej knihe rozpráva Nanna svojej priateľke Antónii príbeh o bohatej žene, ktorá sa nechcela presťahovať do mesta za svojim manželom, ale chcela žiť na vidieku, pretože sa zaľúbila do kaplána. Zatúžila po ňom tak veľmi, až z toho ochorela a museli zavolať lekára. Ten jej predpísal lieky, ktoré však hneď vyvrátila a požiadala svojho muža, aby k nej priviedol kňaza. Tomu to prišlo tak ľúto, až sa zo strachu o svoju ženu rozplakal. Po chvíli do miestnosti vstúpil kaplán, manžel dal všetkých z izby vyhnať, aby ich pri poslednej spovedi nikto nevyrušil. Žena sa na kňaza hneď vrhla a začala ho vášnivo bozkávať, pretože po tom už dlho túžila. Keď sa pomilovali, kaplán sa opäť posadil vedľa ženy a dával jej pomyselné rozhrešenie. V tom nazrel do izby muž, uvidel tvár svojej ženy, ktorá bola celá rozžiarená a pomyslel si, že niet lepšieho lekára ako sám Pán Boh. A tak uveril, že jej kňaz spoved'ou naozaj pomohol.⁶⁶

Joachim Kalinka napísal latinský denník *Diarium* (1671 - 1672), v ktorom sa snaží zachytiť politické a spoločenské súvislosti náboženského prenasledovania v Uhorsku. V tomto diele môžeme nájsť rovnaký motív ako u Aretina. Autor taktiež čerpá z duchovného prostredia a niektoré látky majú facetický nádych. Dej hovorí o zaľúbenom jezuitovi, ktorý zatúžil po manželke urodzeného pána. V jeden deň sa dohodnú na tom, že aby ju mohol prísť vyspovedať, musí pani predstierať chorobu. Manžel jej prefíkanosti uverí a privedie mladíka, aby jej pomohol. Tí dvaja spolu strávia najkrajšie chvíle a potom zaspia. Keď sa dlho nevracajú späť, pán za nimi pošle slúžku, aby zistila, čo sa stalo. Tá však nájde v izbe už len dve mŕtve telá. Na znak potrestania ich telá upália. V tomto diele je taktiež ústredným motívom falošná spoved', námet je

65 KNĚŽEK et al., *Encyklopédia literárnych diel*, 1989. s. 400

66 ARETINO, *Necudné rozhovory*, 1971. s. 22 – 24

teda rovnaký.⁶⁷

V Aretinovej knihe sa stretávame s lascívnym, erotickým tónom, ktorý Kalinka nespracúva až tak zreteľne. Jeho príbeh sa navyše končí tragicky. Detailnejšie sú rozpísané vzťahy a správanie zaľúbencov, ktorí si počas prejavovania náklonnosti hovoria slová plné lásky prebraté z veršov od Salmoneho *Cantico dei cantici*. Napríklad je prirovnávaná šija milenca k Dávidovej veži a veľa iných podôb.⁶⁸

Podobný námet chorej ženy okrajovo spracoval aj Bajza v diele *Príhody a skúsenosti mladíka Reného*, v ktorom sa Muftiho dcéra Hadixa zaľúbila do svojho učiteľa Reného. Posielala mu potajme zamilované listy no on ju neustále odmietal. Zo svojej zakázanej lásky tak ochorela, až ju to pripútalo na posteľné lôžko. Otec dal zavolať lekára, aby jeho milovanej dcére pomohol. Lekár spočiatku nevedel príčinu jej choroby ale neskôr sa dovtípil. Už dlho bol do pani potajme zamilovaný a snažil sa získať jej priazeň. Pred Reném ju očierňoval a snažil sa získať informácie, ktoré by mu pomohli zbližiť sa s ňou. Ona ho však stále odmietala a neskôr zistil, že ľúbi práve Reného. Medzičasom sa pokúsil Reného niekto otráviť jedom a on si myslel, že to bola Hadixa. Poslal jej po sluhovi odkaz plný výčitiek, ale zároveň aj veľkú ľútosť nad týmto činom. Keď pani zistila, že ju upodozrieva skolabovala a skoro zomrela. Odkázala mu späťne, nech jej pošle trochu jedu, aby dokázala svoju nevinu. René uveril v jej nevinu a tiež sa do nej zamiloval.⁶⁹

Motív falošnej spovede v trochu inom prevedení sa v *Dekamerone* vyskytuje v novele o Ciappellettoví (prvá novela prvého dňa v *Dek.*). Bol to veľmi zlomyseľný človek, ktorý celý život zavádzal ľudí. Keď zostarol a ochorel, dvaja mladíci, ktorí sa oňho starali, sa báli, že sa nenájde žiadny mních ani kňaz, ktorý by jeho nečistú dušu vyspovedal. Ciappelletto ich uistil, že keď už napáchal toľko hriechov, nebude vadieť, ak v hodine smrti spácha ešte jeden. A tak zavolali najsvätejšieho mnícha z okolia. Chorý muž sa falošne vyspovedal zo všetkého, na čo sa mních pýtal. Tvrdil, že sa nikdy nedotkol ženy, že sa modlieval niekoľkokrát do dňa, dodržiaval pôsty a veľa iných klamstiev. Mních mu uveril a po jeho smrti ho dal pochovať v kostole, kde ho dokonca vyhlásili za svätého.⁷⁰

67 MINÁRIK, *Dejiny Slovenskej literatúry*, 1985, s. 232

68 MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 257

69 BAJZA, *Príhody a skúsenosti mladíka Reného*, 1976, s. 74 - 83

70 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 34-44

Ďalej tento motív môžeme pozorovať aj v novele o krásnej a urodzenej pani, ktorá bola vydatá za muža nízkeho pôvodu (tretia novela tretieho dňa v *Dek.*). So svojim manželstvom nebola spokojná a jedného dňa sa veľmi zaľúbila do muža stredných rokov. Muž si ju však nevšímal a ona sa neodvážila dať mu najavo svoje city. Spozorovala, že sa priateli s istým mníchom z mesta a pomyslela si, že by to mohol byť najlepší prostredník medzi ňou a jej milým. Zašla teda do kostola za mníchom pod zámienkou falošnej spovede a sťažovala sa na dotyčného muža, že jej stále dvorí, napriek tomu, že ona je šťastne vydatá. Keď mních neskôr dohovárať mužovi, ten sa veľmi čudoval, ale hneď pochopil o čo tu ide a sľúbil, že nechá ženu na pokoji. Za nejaký čas si pani všimla, že aj ona sa mu páči, a tak sa rozhodla, že vo svojom nápade bude ďalej pokračovať. Opäť zašla za mníchom a s plačom sa sťažovala, že je to ešte horšie. Vymyslela si, že jej muž posielal tajné odkazy a dary, ktoré mu prišla vrátiť. Mních si zavolať muža, dary mu vrátil a poprosil ho, aby to viac nezopakoval. Pani však išla za mníchom aj tretíkrát a nariekala, že sa muž pokúsil na svitaní vkradnúť do jej izby. Opísala podrobne ako ten čin spravil a keď mních opäť karhal mladého muža, jasne pochopil, čo má spraviť. Mnícha upokojil, že sa to viac nestane a ešte tej noci sa vlámal žene do izby. Pani ho už túžobne očakávala a potom sa obaja obšťastnili. Dlhو sa potom rozprávali a smiali na hlúposti mnícha.⁷¹

6.2 O hlúpom vlkovi a prefikanej líške

V ľudovej rozprávke *O hlúpom vlkovi* (1898) spracúva Samuel Czambel námet o voziaroch, ktorí po ceste natrafili na líšku, predpokladajúc, že je mŕtva, a že z nej budú mať dobrú kožušinu. Líška im však pobrala všetky ryby a dôkladne si ich skryla. Prišiel k nej vlk a prosil ju, aby mu ukázala, odkiaľ tie ryby má. Líška ho doviedla k zamrznutému jazierku a kázala mu vopchať chvost do malej dierky v ľade, so zámienkou, že tak sa mu podarí ryby uloviť. Vlkovi chvost zamrzol a odpadol a keď nariekal nad svojím nešťastím, líška ho presvedčila, aby sa vybrali do dediny na zábavu. Tam sa vlk opil a začal spievať. Za chvíľu pribehol muž a zbil vlka, no líške sa podarilo ujsť. Prešibaná líška sa vyvážala v ceste, aby mohla vlkovi povedať, že ju tak zbili, až jej telo opadalo. Vlk bol veľmi nahnevaný a chcel ju zjesť. Líška sa schovala do svojej

71 BOCCACCIO, *Dekameron*, 1980. s. 170-177

diery a namiesto laby mu vystrčila koreň stromu, aby mohla vlka znova prekabátiť.⁷²

U Aretina sa stretávame s prefíkanou líškou, ktorá sa vybrala k jazierku pomaškrtiť si na rybách. Ako tam tak číhala, začula z diaľky skupinu muliarov, ktorí sa práve vracali z rybačky. Keď sa k nej blížili, líška si šibalsky ľahla krížom na zem a tvárila sa, že je mŕtva. Muliari k nej hneď priskočili a začali sa hádať o tom, kto si ju nechá, pretože všetci chceli zbohatnúť na jej kožušine. Najstarší z chlapov pozbieral pár bielych kameňov, jeden čierny a rozhodol, že každý si z klobúka vyberie jeden kameň. Aby to bolo spravodlivé, ten, ktorý si vytiahne čierny si ju môže ponechať. Keď bolo rozhodnuté, naložili líšku na voz a pokračovali v ceste. Líška medzitým zožrala plný košík rýb, vyskočila z voza a utekala preč. Jeden z mužov ju zbadal a šiel sa s ostatnými pozrieť na miesto, kde ju predtým mŕtvu uložili. Zistili, že tam nie je, vysmiali sa tomu kto vyhral čierny kameň.⁷³

Príbeh o prefíkanej líške a o hlúpom vlkovi nájdeme aj v slovenskej ľudovej rozprávke *Ako zostane vlk oklamáný líškou* a *Ako vlk chytal ryby*.⁷⁴

⁷² CZAMBEL, *Slovenské ľudové rozprávky II.*, 2009. s. 226

⁷³ ARETINO, *Necudné rozhovory*, 1971, s. 226-227

⁷⁴ MINÁRIK, *Soggetti boccacceschi nella letteratura slovacca tra Medioevo e Barocco*, in KOPRDA, P., et al, *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*, 2011. s. 261

ZÁVER

Giovanni Boccaccio bol rodený rozprávač, disponujúci neobyčajne kultivovaným jazykom, ktorý už sám svojimi štylistickými a estetickými hodnotami vedel čitateľov strhávať. Moju prácu som začala čítaním práve Boccacciovho *Dekameronu*. Postupne som odkrývala krásy talianskej novelistiky priamo od zakladateľa a najosobitejšieho talianskeho autora tohto literárneho žánru. Aj napriek pochmúrnemu stavu Florentskej spoločnosti a pozadiu morovej nákazy je rozprávanie skupinky desiatich mladých ľudí- sedem žien a troch mužov uhladené, usporiadané a jednotlivé novely sú zachytené so všetkou krásou vtedajšieho jazyka. Nechýba majstrovské vykresľovanie postáv, jemný prienik do hĺbky ľudskej duše a ani humor či lascívne detaily. Renesančnou snahou Boccaccio prekonáva starý svet novým myslením a kultúrou. Vyzdvihuje predovšetkým záujem o človeka ako o samostatne jedajúcu a mysliacu bytosť. Sebaprezentáciu rozprávača a jeho jazykový prejav povznáša na spoločenský zážitok, ktorý vytvára hlboký dojem. Práve kvalita rozprávania je v jeho novele jedinečná. Bratom tejto poézie je humor, vec, ktorá bola taká zriedkavá vo svetovej literatúre. Týmto nadčasovým dielom sa Boccaccio prispievok do svetovej literatúry stáva výnimočným kultúrnym dedičstvom. Tak ako *Dekameron* zapôsobil na mňa svojimi pútavými príbehmi, zapôsobil aj na mnohých spisovateľov, ktorí sa ním nechali inšpirovať pri písaní svojich kníh. Úlohou mojej práce bolo znázorniť adaptáciu literárnych námetov Giovanniho Boccaccia v staršej slovenskej literatúre. Cieľom práce bolo dokázať na opakovaných motívoch z vybraných diel slovenských autorov, že čerpali z talianskej literárnej tradície. Upriamila som sa predovšetkým na dielo *Dekameron* a pri každej dvojici diel, alebo viaceru uvedených diel som udávala spoločné motívy, aby som priblížila spôsob, akým sa použitie rovnakých motívov a sujetu podieľalo na vytvorení nového slovenského príbehu. Čitateľ na základe detailných obsahov uvedených príkladov môže pozorovať, ako sa diela v celej dĺžke navzájom prelínajú. Vďaka výberu danej témy a jej spracovaniu do podoby bakalárskej práce som si rozšírila vedomosti o súvislostiach slovenskej a talianskej histórie a literatúry.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ANTOŇÁK, A. et al., *Rukoväť literatúry*, Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998. 382 s. ISBN 80-08-01671-X
- ARETINO, P. *Necudné rozhovory*. Bratislava: Tatran, 1971. 317 s.
- BAJZA, J.I. *Dielo*. Bratislava: Kaligram a Ústav slovenskej literatúry SAV, 2009. 600 s. ISBN 978-80-8101-279-2
- BAJZA, J.I. *Príhody a skúsenosti mladíka Reného*. Bratislava: Tatran, 1976. 366 s.
- BOCCACCIO, G., *Dekameron*. Bratislava: Tatran, 1980. 636 s.
- CZAMBEL, S. *Slovenské ľudové rozprávky I*. Copyright, Petit press, 2009. 261 s. ISBN 978-80-89278-28-2
- CZAMBEL, S. *Slovenské ľudové rozprávky II*. Copyright, Petit press, 2009. 87 s. ISBN 978-80-89278-71-8.
- FELIX, J. *Dve románske fresky*. Bratislava: Tatran, 1973. 96 s.
- FELIX, J. *V sprievode majstrov*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1988. 664 s.
- FORDINÁLOVÁ, E., *Staršia slovenská literatúra*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2009, 155 s. ISBN 978-80-8082-249-1
- HARPAŇ, M. *Teória literatúry*. Bratislava: Tigra, 2004. 275 s. ISBN 80-88869-36-6
- KNĚŽEK, L. et al. *Encyklopédia literárnych diel*. Bratislava: Obzor, 1989, 864 s. ISBN 80-215-0010-7
- KOPRDA, P. et al., *Medziliterárny proces IX- Italoslovaca*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2011, 608 s. ISBN 978-80-8094-755-2
- MINÁRIK, J. *Baroková literatúra, svetová, česká, slovenská*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1984. 392 s.
- MINÁRIK, J. *Dejiny Slovenskej literatúry, staršia slovenská literatúra (800-1780)*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985. 376 s.
- MINÁRIK, *Renesančná a humanistická literatúra, svetová, česká, slovenská*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985. 267 s.
- MINÁRIK, J. *Stredoveká literatúra. svetová, česká a slovenská*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1977. 336 s.
- MINÁRIK, J. *Z klenotnice staršieho Slovenského písomníctva III. Barok*. Bratislava :

Slovenský Tatran, s.r.o., 1997. 410 s. ISBN 80-222-0465-X

NEMCOVÁ, B., *Slovenské pohádky a pověsti II.* Bratislava: SnowMouse Publishing, 2010. 122 s. ISBN 978-80-89465-10-1

POLÍVKA, J. *Súpis Slovenských rozprávok. Zväzok IV.* Martin: Matica Slovenská, 1930. 565 s.

POLÍVKA, J. *Súpis Slovenských rozprávok. Zväzok V.* Martin: Matica Slovenská, 1931. 535 s.

SLOBODNÍK, D. *Cesty k próze.* Bratislava: Tatran, 1981. 392 s.